

ชุดโครงการ
การพัฒนาระบบสวัสดิการ
สำหรับคนจนและคนกึ่งยโสโอกาสในสังคมไทย

รายงานวิจัยกรณีศึกษา
กลุ่มแรงงานในภาคอุตสาหกรรม

แรงงานหญิงสาวพม่าที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมต้องเป็น
จังหวัดสมุทรสาคร

สุคนธ์ แยกประยูร

หัวหน้าโครงการ

ดร.วิมลรัตน์ พิธีประเสริฐ

นักวิจัยหลัก

รศ.ดร.วรวิทย์ เจริญเลิศ
ดร.นภาพร อภิวัฒนะพงศ์

สนับสนุนโดยมูลนิธิสืบนาคะเสถียร
กับกองทุนเพื่อสนับสนุนการวิจัย (สอว.)

รายงานวิจัยย่อยฉบับสมบูรณ์

แรงงานหญิงชาวพม่าที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมห้องเย็น
จังหวัดสมุทรสาคร

ผู้วิจัย

สุคนธ์ แวกประยูร

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ชุดโครงการ การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย

ธันวาคม 2546

คำนำจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เห็นความสำคัญของปัญหาและแนวทางในการบรรเทาปัญหาของคนจนและคนด้อยโอกาสและการจัดสวัสดิการที่เหมาะสม จึงได้สนับสนุน “โครงการการพัฒนา ระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย” ประกอบด้วยการศึกษาสถานภาพของคนจนและคนด้อยโอกาส 5 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแรงงาน กลุ่มอาชีพอิสระ กลุ่มคนนอกวัยทำงาน และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส/กลุ่มเสี่ยงและผู้ประสบปัญหาทางสังคม ซึ่งได้วิเคราะห์และสังเคราะห์จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ 10,000 ราย และข้อมูลเชิงคุณภาพจากกรณีศึกษาจำนวน 110 กรณี และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

ผลงานทั้งหมดที่ได้จากชุดโครงการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย ได้นำเสนอเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนจน ให้เห็นภาพที่เคลื่อนไหวของสภาพความเป็นอยู่ ความด้อยโอกาส ไร้ที่พึ่ง การเชื่อมโยงให้เห็นบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างคนจนคนด้อยโอกาสกับชุมชน (มิติสังคม) ระบบการทำการมาหากิน (มิติเศรษฐกิจ) และมีการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรอง (มิติการเมือง) การให้ภาพเชิงประวัติศาสตร์ ที่ย้อนให้เห็นว่าเดิมวิถีชีวิตของเขาเป็นอย่างไร และต่อมาเกิดอะไรขึ้นที่เป็นจุดหักเหที่ทำให้วิถีชีวิตของเขาตลอดจนบริบทของเขาเปลี่ยนแปลงไป การวิเคราะห์ว่าผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์นั้นๆ (เช่น การสร้างเขื่อน การตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรม การตัดถนนเข้ามาในพื้นที่ ฯลฯ) เกิดผลอย่างไรต่อวิถีการทำการมาหากิน ความสัมพันธ์เครือข่ายทางสังคม อำนาจต่อรอง คุณภาพชีวิตโดยรวม เพื่อชี้ให้เห็นการปรับตัวในมิติต่างๆ (เช่น การอพยพ การเปลี่ยนอาชีพ ฯลฯ) เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่เป็นจุดหักเหแล้ว ทำไมคนบางกลุ่มปรับตัวและหลุดพ้นจากภาวะยากจนด้อยโอกาสได้ แต่ทำไมคนบางกลุ่มก้าวไม่พ้น ปัญหาของคนจนคนด้อยโอกาสทั้ง 5 กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ จะมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างไร โครงการนี้ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับระบบสวัสดิการที่เหมาะสม สวัสดิการที่คนจนต้องการ กลไกที่สามารถเข้าถึงปัญหาของกลุ่มคนเป้าหมายได้ ทั้งองค์กรชุมชน ครอบครัว องค์กรรัฐ ฯลฯ ตลอดจนข้อเสนอเชิงนโยบายในการแก้ปัญหาความยากจนของสังคมไทย

สกว. หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลงานของชุดโครงการวิจัยนี้ จะทำให้แง่คิด มุมมองอีกด้านหนึ่งในการจัดสวัสดิการและแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจน ที่มองความเชื่อมโยงระหว่างมิติทางเศรษฐกิจกับมิติทางสังคม ซึ่งเป็นการเสริมเติมองค์ความรู้ในเรื่องความยากจนของประเทศไทย สกว. จึงหวังว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายจะสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปพิจารณาใช้ประโยชน์ในการดำเนินการ เพื่อกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างรอบคอบรอบด้านต่อไป

ปิยะวุฒิ

(ศาสตราจารย์ ดร. ปิยะวุฒิ บุญ-หลง)

ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

คำนำของหัวหน้าโครงการ

โครงการการพัฒนากระบวนการสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย ได้แบ่งรายงานออกเป็นสามระดับ ในระดับพื้นที่มีงานกรณีศึกษาต่างๆ 110 กรณี ในระดับภาพรวมของคนจนแต่ละกลุ่มมีรายงานหลัก 5 รายงาน และในระดับภาพรวมทั้งประเทศมีรายงานสรุปบทสังเคราะห์อีก 1 ฉบับ

ถ้าเปรียบรายงานฉบับสรุปสังเคราะห์ภาพรวมเสมือนปาใหญ่ รายงานหลัก 5 รายงานก็เปรียบเสมือนส่วนของป่าหรือเขตของป่า 5 เขต ส่วนรายงานกรณีศึกษาก็เปรียบเสมือนไม้แต่ละพันธุ์หรือแต่ละต้น

งานกรณีศึกษาจึงแสดงให้เห็นภาพชีวิตจริงของคนจนในแต่ละประเภท ที่สะท้อนออกมาผ่านสายตาผ่านการสังเกตการณ์ ผ่านการมีส่วนร่วม ของนักวิจัยกรณีศึกษา

งานกรณีศึกษาปรากฏให้เห็นสีสันและความเป็นจริงของรูปธรรมของชีวิตคนจนที่มีความหลากหลายและซับซ้อน แต่ละเรื่องแต่ละกรณีเปรียบประดุจแต่ละฉากแต่ละตอนของละครชีวิต ละครชีวิตที่เขียนบทด้วยกลไกและโครงสร้างทางสังคมทุนนิยม สร้างให้คนจนเล่นบทที่น่ารังเกียจของสังคมทุนนิยม

ปราชญ์ของทุนนิยมจึงมีคำกล่าวว่า “คนจนมักจะถูกเป็นเหยื่อของคนจนเสมอ” ใช่สิ! ถ้าคนจนจะมองหาเหยื่อ ก็มีแต่คนจนด้วยกันเท่านั้นที่จะเป็นเหยื่อได้ ส่วนคนรายนั้น ล้วนมีเงิน มีอำนาจ มีความสามารถ มีอาวุธและบริวาร ที่จะป้องกันตนเอง ยากที่จะตกเป็นเหยื่อของคนจน แต่ถ้าพิจารณาให้ไกลไปกว่าคำกล่าวนี้ อาตัม สมิต นักปรัชญาเศรษฐศาสตร์ทุนนิยมก็กล่าวว่า คนในสังคมทุนนิยมจะรวยจะจนก็ขึ้นอยู่กับปริมาณแรงงานที่เขาควบคุมได้หรือซื้อหามาได้ เพราะฉะนั้น คนจนผู้ขายแรงงานก็คือเหยื่อของระบบที่คนรายนำไปใช้สร้างความร่ำรวยให้ตนเอง ดังนั้น คนจนจึงตกเป็นเหยื่อของคนรวยมากกว่าตกเป็นเหยื่อของคนจนด้วยกัน

กรณีศึกษาต่างๆได้สะท้อนให้เห็นว่า คนจนกลุ่มใดที่ยากจน ด้วยสาเหตุของท่าทีต่อชีวิต สาเหตุจากการขาดปัจจัยการผลิต หรือสาเหตุจากความสัมพันธ์ที่เลื่อมล้ำ ภายใต้โครงสร้างของทุนนิยม

ในสังคมทุนนิยมที่คนชนชั้นบนกุมอำนาจรัฐอย่างเหนียวแน่น ยังไม่เคยเห็นกรณีประเทศใดที่สามารถลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่ในประเทศทุนนิยมที่อำนาจรัฐถูกจัดสรรปันส่วนให้คนชั้นกลางและคนชั้นล่างมีส่วนในอำนาจรัฐ ประเทศนั้นก็จะสามารถลดความเหลื่อมล้ำลงได้อย่างมีนัยสำคัญ

ปัญหาความยากจนจึงไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่เพียงเรื่องรายได้ แต่มันมีปริณทลกว้างไกลไปถึง สิทธิและโอกาส อำนาจ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ด้วย ประวัติศาสตร์สังคมจากทุกประเทศยืนยันในสังขรณ์ว่า คนจนไม่เคยลดความยากจนลงได้โดยปราศจากการต่อสู้ ไม่ว่าจะเป็นการต่อสู้กับตัวเองและต่อสู้กับกลุ่มคนและชนชั้นที่ได้เปรียบและเอารัดเอาเปรียบ

ตำนานการต่อสู้ดิ้นรนของคนจนไทยมีประวัติมายาวนาน หลายยุคหลายสมัย และเพื่ออนาคตที่ดีกว่า คนจนทั้งหลายมีแต่จะต้องต่อสู้ต่อไป เพื่อความเป็นไทและปากท้องของคนจนเอง

ในฐานะหัวหน้าโครงการ ผมขอขอบคุณนักวิจัยรุ่นใหม่ที่เป็นนักวิจัยกรณีศึกษาทุกท่าน ท่านทุกคนได้ปฏิบัติภารกิจเรื่องคนจนอย่างดียิ่ง ท่านคือผู้ถือโคมฉายที่ส่องให้เห็นคนจนในหีบในซอก ที่ก่อนหน้านี้ใครๆมักจะมองไม่เห็น ขอให้ทุกท่านจงเป็นมิตรที่ดีของคนจนและปรารถนาดีต่อคนจนตลอดไป

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ
หัวหน้าโครงการ

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตและการทำงาน รวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้น และความต้องการด้านสวัสดิการที่จำเป็น ของคนงานหญิงชาวพม่า โดยเลือกศึกษาเฉพาะคนงานหญิงที่ทำงานอยู่ในโรงงานอุตสาหกรรมห้องเย็น ในพื้นที่ชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยแบ่งลักษณะของคนงานออกเป็น 3 กลุ่ม รวมจำนวนกรณีที่ศึกษาทั้งหมด 10 ราย ประกอบด้วย คนงานโสด 3 ราย คนงานมีสามีแต่ไม่มีลูก 4 ราย และคนงานที่มีสามีและมีลูก 3 ราย เพื่อให้รู้ปัญหาความแตกต่างในการทำงานและการดำเนินชีวิตของคนทั้ง 3 กลุ่ม

จากการศึกษาพบว่า คนงานหญิงในโรงงานอุตสาหกรรมห้องเย็น ส่วนใหญ่เป็นคนพม่าเชื้อชาติมอญ ครอบครัวเดิมมีอาชีพทำนาและปลูกพืชผักต่างๆเป็นหลัก เพื่อเอาไว้กินเองเหลือก็เอาไปขาย แต่ได้เงินไม่มากพอกับรายจ่าย และไม่สามารถหางานในพม่าทำได้ ประกอบกับเห็นคนที่มาทำงานในประเทศไทยส่งเงินกลับบ้าน จึงอยากมาทำบ้าง บางคนหลบหนีเข้ามาอยู่ในไทยนานกว่า 25 ปี หรือเกิดและอยู่ในเมืองไทย โดยไม่สามารถมีใบแจ้งเกิดในไทย ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ

การเดินทางเข้ามาทำงานในไทย ต้องเสียเงินเป็นค่านายหน้าหางานพร้อมค่าเดินทางประมาณราคาทองคำหนัก สอง บาท โดยคนงานจะผ่อนเงินชดใช้ให้นายหน้าเป็นรายเดือน ภายในระยะเวลา 1 ปี หลังจากได้ทำงาน แล้วนายหน้าพาคนงานเดินทางด้วยเรือยนต์จากเมืองมุดงตรงมาขึ้นที่จังหวัดระนอง หรือโดยวิธีการซ่อนพรางมาในรถบรรทุก ซึ่งมีสินค้าปิดทับ ทางสามองค์ อำเภอสังขะ จังหวัดกาญจนบุรี จนถึงอำเภอเมืองมหาชัย

โรงงานแกะกุ้งที่มหาชัยมีคนงานประมาณ 300 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงชาวมอญแทบทั้งสิ้น มีชาวกะเหรี่ยงบ้างแต่ไม่มาก มีหัวหน้างานเป็นคนไทยคอยควบคุมดูแลสั่งงานผ่านคนงานชาวพม่าที่สามารถฟังภาษาไทยได้บอกต่อกับคนงานอื่นๆอีกทอดหนึ่ง

การทำงานแกะเปลือกกุ้งเป็นงานเหมา คิดค่าจ้างเหมาตามน้ำหนักกุ้งที่แกะได้เป็นกิโลกรัมละ 5 บาท โดยการจดในสมุดจดบันทึก คนงานต้องตื่นนอนตั้งแต่ตี 1 เพื่อทำภารกิจส่วนตัวและเตรียมอาหารสำหรับตอนสายและกลางวัน เริ่มงานในเวลาตี ๓ ในแต่ละสัปดาห์จะทำงาน ๕ วัน หยุดในวันเสาร์และอาทิตย์ ในการทำงานนายจ้างไม่ได้จัดเวลาหยุดพักกินข้าว ส่วนเวลาเลิกงานจะขึ้นอยู่กับจำนวนกุ้งที่เข้ามาในแต่ละวัน ถ้าแกะกุ้งไม่หมดคนงานจะเลิกงานไม่ได้ เพราะนายจ้างจะปิดประตูไม่ยอมให้คนงานออกไปจากโรงงาน ทุกคนจะต้องทนหิวข้าว ทั้งนี้เพราะภายในโรงงานจะมีน้ำสะอาดเพียง ๔ ลิตร ให้คนงานใช้สำหรับกินและล้างมือในหนึ่งวัน คนงานต้องพยายามใช้โดยค่อยๆใช้น้ำใช้ทีละฝ่ามือเท่านั้น ไม่เช่นนั้นจะไม่พอใช้ตลอดวัน

การคิดค่าจ้าง คิดจากกุ้งที่แกะเปลือกออกจนเหลือแต่เนื้อกุ้ง เอาใส่ตะกร้าพลาสติกจนเต็มจึงยกไปชั่งน้ำหนักที่จุดชั่ง คนงานต้องนำสมุดให้หัวหน้าเป็นคนลงบันทึกให้ มีการเซ็นชื่อกำกับไว้ที่สมุดแล้วส่งสมุดคืน หัวหน้างานก็จะนำสมุดอีกเล่มเป็นบัญชีของนายจ้าง เพื่อใช้คิดเงินตอนจ่ายเงินค่าจ้างให้คนงานในแต่ละสัปดาห์ ปัญหาที่เกิดขึ้นในการคิดค่าจ้างคือ (1) เวลาชั่งน้ำหนักกุ้งหัวหน้างานเป็นคนมองเห็นหน้าปิดกั้นสายตา

เดียว แต่ตอนรับเงิน น้ำหนักกรัมของคณงานที่จดไว้กับน้ำหนักรวมของหัวหน้าไม่ตรงกัน ซึ่งหัวหน้าอ้างว่าไม่รู้ว่าเป็นน้ำหนักกรัมของใคร (2) นายจ้างมักเลื่อนการจ่ายเงินค่าจ้างออกไป ๑-๓ วัน กล่าวคือ นายจ้างจะไม่จ่ายค่าจ้างให้ทุกคนในคราวเดียวกัน แต่จะเริ่มนับว่าคณงานเริ่มเข้ามาทำงานวันอะไร จนทำงานได้ ๘ วัน นายจ้างจะจ่ายค่าจ้างให้ ๕ วันแรกก่อน ที่เหลืออีก ๓ วันจะเก็บเอาไปทบจ่ายครั้งต่อไป เมื่อทำงานต่อไปอีก ๕ วัน นายจ้างจะเอาค่าจ้างเดิมที่ค้างไว้ ๓ วันนำมารวมกับวันทำงานใหม่อีก ๒ วัน เหลือค้างไว้ ๓ วันเอาไปรวมกับอีก ๒ วันในสัปดาห์ถัดไปเรื่อยๆ (3) ถ้าใครมาทำงานช้ากว่าเวลาที่กำหนดสัก ๕-๑๐ นาที จะถูกตัดค่าแรงประมาณครึ่งหนึ่งของวันนั้น หรือถ้าไม่สบายจนมาทำงานไม่ได้ จำเป็นต้องหยุดงาน ๑ วัน จะถูกหักเงินค่าจ้างวันละประมาณ ๓๐๐-๔๐๐ บาท แต่เวลามีนงานมาก ต้องเลิกงานดึก ก็ไม่มีการจ่ายค่าล่วงเวลา ไม่มีค่าชยัน ไม่มีสวัสดิการอะไรให้ทั้งสิ้น

คณงานพม่าจะเช่าที่พักอยู่รวมกัน ทั้งกลุ่มที่แต่งงานแล้วและคนโสด เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย ในชุมชนมีการช่วยเหลือกัน แต่ระยะหลัง เมื่องานแกะกุ้งลดน้อยลงก็เริ่มเกิดปัญหาทะเลาะเพื่อแย่งกุ้ง คณงานต้องอดทนกันอย่างมาก เพราะงานมีน้อยรายได้ก็ไม่พอสำหรับการกินอยู่ในแต่ละวัน อีกทั้งยังต้องอดทนและไม่ค่อยมีปากเสียงกับหัวหน้างาน เพราะกลัวถูกให้ออกจากงาน การเปลี่ยนงานก็ทำไม่ได้เพราะบัตรอนุญาตกำหนดชื่อนายจ้างไว้ จะกลับไปที่พักก็ไม่ม้งานทำและเสียเงินในการเดินทางมาก

สารบัญ

คำนำสกว.

คำนำหัวหน้าโครงการ

บทคัดย่อ

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	1
1.3 กลุ่มเป้าหมาย ลักษณะคนเป้าหมาย และพื้นที่ทำการวิจัย	2

บทที่ 2 กรณีศึกษาคนงานหญิงชาวพม่า

2.1 กรณีศึกษา คนงานหญิงโสด	3
2.2 กรณีศึกษา คนงานหญิงมีสามี แต่ไม่มีลูก	15
2.3 กรณีศึกษา คนงานหญิงมีสามี มีลูก	25

บทที่ 3 สรุปปัญหาและสวัสดิการในมุมมองของนักวิจัย

3.1 สรุปปัญหาและทางออกของคนที่มีครอบครัวแต่ไม่มีลูก	33
3.2 สวัสดิการในมุมมองของนักวิจัย	33

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ปัญหาคนงานหญิงชาวพม่าที่หลบหนีเข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรมห้องเย็น อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร มีมานานกว่า 20 ปี ด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น ปัญหารัฐบาลทหารพม่าพยายามทำลายและผลักดันกลุ่มคนเผ่าพันธุ์ต่างๆที่ขัดแย้งกับรัฐบาลทหารพม่า, ปัญหาความยากจน ทางด้านเศรษฐกิจ และการว่างงานในประเทศพม่า, และที่สำคัญคือ นักธุรกิจภาคอุตสาหกรรมต่างๆของไทย ตลอดจนเจ้าหน้าที่ข้าราชการของไทย เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้คนงานพม่าเข้ามาในประเทศไทย เพื่อการได้ประโยชน์ต่างๆ จากคนงานพม่าเหล่านั้น เช่น

- 1 การได้เงินค่าจากคนงานพม่าในการนำแรงงานเข้ามาในประเทศไทย
- 2 การถือโอกาสจากความเดือดร้อนของประชาชนพม่า เพื่อจะแสวงหาประโยชน์โดยนักอุตสาหกรรมต่างๆ ของไทยในการใช้แรงงานราคาถูกต้นทุนต่ำจากคนงานพม่า
- 3 การถือโอกาสรีดไถอย่างเป็นร่ำเป็นสัน ด้วยกลวิธีต่างๆของเจ้าของกิจการ(บางคน) เจ้าหน้าที่ของรัฐ(บางคน) ต่อคนงานพม่าที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย
4. ฯลฯ

ปัญหาและสาเหตุในหลายด้านดังกล่าว ได้ส่งผลให้เกิดแรงงานพม่าอพยพขึ้นในประเทศไทย กระจายอยู่ในทุกจังหวัดของประเทศไทย คาดว่าปัจจุบันมีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ล้านคน

ดังนั้น แรงงานหญิงเหล่านี้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแรงงานพม่าอพยพทั้งหมด จึงมีความสำคัญต่อภาคอุตสาหกรรมห้องเย็น และมีผลกระทบในการพัฒนาเศรษฐกิจต่อประเทศไทย ซึ่งคนงานหญิงชาวพม่าในภาคอุตสาหกรรมห้องเย็น ควรมีโอกาสได้รับสวัสดิการอันเหมาะสมที่มนุษย์พึงจะได้รับ เป็นความจำเป็นที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องพึงควรกระทำต่อไปอย่างยิ่ง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาให้เห็นความยากจนทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และอื่นๆ ของคนงานหญิงชาวพม่าเข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรมห้องเย็น อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยศึกษาเชิงรายการนี้
2. เพื่อศึกษาวิถีการดำเนินชีวิต การทำงาน และสาเหตุของปัญหา
3. เพื่อศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการที่จำเป็นของคนงานหญิงชาวพม่า

4. เพื่อค้นหาสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับคนงานหญิงชาวพม่า

1.3 กลุ่มเป้าหมาย ลักษณะคนเป้าหมาย และพื้นที่ทำการวิจัย

เป็นการศึกษาเฉพาะคนงานหญิงที่ทำงานอยู่ในภาคอุตสาหกรรมห้องเย็น ที่ทำงานอยู่ในพื้นที่ชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยแบ่งลักษณะของคนงานออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ คนงานโสด, คนงานที่มีสามีแต่ไม่มีลูก, และคนงานมีสามีและมีลูก เพื่อให้รู้ปัญหาความแตกต่างในการทำงานและการดำเนินชีวิตของคนทั้ง 3 ประเภท รวมจำนวนกรณีที่ศึกษาทั้งหมด 10 ราย โดยมี คนงานโสด 3 ราย, คนงานมีสามีแต่ไม่มีลูก 4 ราย, และคนงานมีสามีและมีลูก 3 ราย

หมายเหตุ

1. ประเทศสหภาพพม่า ประกอบไปด้วยคนหลายเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ และมีปัญหาความขัดแย้งทางเชื้อชาติมาตลอดนานนับ 100 ปี ซึ่งรัฐบาลเผด็จการทหารพม่าพยายามใช้มาตรการบีบผลักดันทุกวิถีทางให้คนเชื้อชาติที่ขัดแย้งให้ออกไปจากพื้นที่ที่ตนครอบครองอยู่

พื้นที่อุตสาหกรรมของประเทศไทยหลายแห่ง ที่มีคนพม่าเข้ามาทำงาน เช่น จังหวัดสมุทรปราการ คนพม่าส่วนใหญ่จึงเป็นชาวกระเหรี่ยง จังหวัดสมุทรสาคร คนพม่าส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 80 จึงเป็นคนเชื้อชาติมอญ ที่มีภาษาพูด ภาษาเขียนและวัฒนธรรมของคนชาติมอญ อีกประมาณร้อยละ 20 จึงเป็นคนกระเหรี่ยงและคนพม่าตามลำดับ

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัย จึงถูกขอร้องจากกลุ่มคนที่เข้าไปศึกษาว่าควรให้ข้อเท็จจริงทางด้านเผ่าพันธุ์ในงานวิจัยนี้ด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเรียกชื่อกลุ่มคนตามเผ่าพันธุ์และชื่อประเทศตามที่ปรากฏในเอกสารวิจัยฉบับนี้

2. ผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ และคณะล่าม ล้วนเป็นผู้ที่ยังทำงานในโรงงาน ที่อาจมีปัญหาคงไม่มั่นคงในการทำงานและการดำเนินชีวิต การนำชื่อจริงมานำเสนอ อาจมีผลกระทบทำให้ผู้ให้ข้อมูลอาจต้องตกงานหรือมีผลในด้านอื่นๆ เป็นความเดือดร้อนที่ผู้วิจัยไม่ต้องการให้เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงขอสงวนการบอกนามจริงในงานวิจัยนี้

3. การเขียนเรียกชื่อสถานที่ และชื่อคนในประเทศพม่า เป็นการเขียนจากคำพูดของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งอาจผิดเพี้ยนไปจากความจริงที่ผู้รู้เขียนเรียกกัน เนื่องจากคณะล่ามชาวพม่าที่มาช่วยผู้วิจัย ท่านไม่สนทักกับภาษาไทย จึงไม่สามารถช่วยเหลือผู้วิจัยเกี่ยวกับการตรวจสอบความถูกต้องในการเขียน เรียกชื่อสถานที่ให้ถูกต้องตามที่ควรจะเป็น ซึ่งถือเป็นความบกพร่องของผู้วิจัยเอง

บทที่ 2

กรณีศึกษาคนงานหญิงชาวพม่า

2.1 กรณีศึกษาคนงานหญิงโสด

ກາຍແຈກ

เธออายุ 20 ปี พ่อกับแม่เธอเป็นคนพม่าเชื้อชาติมอญที่หลบหนีเข้ามาอยู่ในไทยมากกว่า 25 ปีที่แล้ว เธอเกิดและอยู่ในเมืองไทยมาตลอดโดยไม่สามารถจะมีใบแจ้งเกิดในไทยได้ ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ เนื่องจากไม่มีโรงเรียนใดสามารถรับเธอเข้าเรียนได้

ดังนั้น วิธีการดำเนินชีวิตของเธอจึงต้องติดตามพ่อแม่ที่ต้องพาเธอระหกระเหินรอนแรมเดินทางงานและหารายได้มาโดยตลอดระยะเวลา 17 ปี ตั้งแต่ช่วงที่พ่อแม่เข้าไปรับจ้างขุดพลอยที่อำเภอบ่อพลอย ดินแดนที่ต้องเสี่ยงชีวิตในการขุดหาพลอยที่จังหวัดกาญจนบุรี หรือช่วงที่พ่อแม่เข้าไปเป็นกรรมกรรับจ้างตัดอ้อยที่กาญจนบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม หรือช่วงที่พ่อแม่เข้าไปเป็นกรรมกรรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมห้องเย็นที่จังหวัดระนอง

จนหลังสุด แม่เธอได้มาทำงานที่โรงงานแกะกึ่งที่มหาชัย ช่วงนั้นเธออายุได้ 10 กว่าขวบ เธอจะเดินตามแม่ที่ไปทำงานในโรงงานแกะกึ่ง โรงแกะกึ่งจึงเป็นที่วิ่งเล่น เป็นที่ทดลองแกะกึ่งไปในตัว เธอไม่มีโอกาสเรียนหนังสือไทย เพราะไม่มีโรงเรียนไหนรับเธอเข้าเรียน

จนเมื่ออายุ 18 ปี โตพอจะเป็นกำลังช่วยครอบครัวได้ เธอและน้องสาวจึงไปสมัครทำงานโรงงานแะ
กั๊งที่เดียวกันกับที่แม่เธอทำ ในอาเภอมหาชัยเมื่อกว่า 3 ปีที่ผ่านมา

ที่โรงงานแรกทำอยู่นานเกือบปี ต้องย้ายที่ทำงานใหม่เพราะมีปัญหาละเลยกับหัวหน้างาน ด้วยสาเหตุจากการแย่งกันกับคนงานด้วยกัน หัวหน้างานจึงให้ออกไม่ให้ทำงานต่อไป ตอนให้ออกมาเงินค่าแรงทั้ง 3 คนที่ค้างอยู่ 7 วัน นายจ้างไม่ยอมจ่าย โดยอ้างว่าเธอไปทะเลาะกับหัวหน้างาน จึงไม่จ่ายเงินค่ากะงูที่ค้างอยู่เกือบ 4 พันบาทให้ ครอบครัวเธอไม่ยอมให้มีปัญหาอื่นตามมาจึงปล่อยเงินให้เขาไป

จากนั้น 3 คนแม่ลูก จึงมาสมัครทำงานที่โรงงานแกะกึ่งปากซอย ซึ่งกำลังมีงานเข้ามาเยอะจึงได้ที่ทำงานแห่งใหม่

ปัจจุบันเธออยู่กับพ่อแม่และน้องสาวอีก 1 คน โดยเช่าห้องแถวชั้นล่าง เป็นห้องขนาดเล็กๆ กว้างประมาณ 2.5 เมตร ยาวประมาณ 5.5 เมตร เป็นที่พักอาศัยอยู่รวมกันทั้ง 4 คน

เธอบอกว่า โรงงานที่เธอทำอยู่ในปัจจุบัน มีคนงานประมาณ 300 คน คนงานที่ทำงานกะกึ่งวัน ใหญ่เป็นผู้หญิงชาวมอญแทบทั้งสิ้น มีคนชาวกะเหรี่ยงบ้างแต่ไม่มาก คนชาวพม่าเท่าๆไม่มี

การทำงานแกะเปลือกกุ้งจะเป็นงานเหมา โดยการคิดค่าจ้างเหมาตามน้ำหนักกุ้งที่แกะได้ ดังนั้นจึงทำเหมาโดยคนเดียวก็ได้ หรือทำเหมาเป็นกลุ่มอย่างเธอก็ได้ คือ ตัวเธอ,น้องสาวและแม่ จะทำร่วมกันโดยมีสมุดจดบันทึกเล่มเดียวกัน

ในแต่ละวัน เธอและครอบครัว ต้องตื่นนอนตั้งแต่ตี 1 เพื่ออาบน้ำกินข้าว และเตรียมอาหารสำหรับไว้กินตอนสายและตอนกลางวัน เสร็จแล้วจะต้องรีบเดินจากบ้านไปให้ถึงที่ทำงานในเวลาตี 3 ไม่นานนั้นหัวหน้างานจะว่า เนื่องจากงานแกะกึ่งต้องเร่งแกะกึ่งที่เข้ามาให้เสร็จอย่างรวดเร็วในแต่ละวัน เพื่อนำกึ่งที่แกะแล้วนำไปเข้าห้องเย็นให้เร็วที่สุด เพราะถ้างานเสร็จช้ากึ่งที่จะเข้ามาให้ทำใหม่ในวันนั้นก็เข้าไม่ได้ ซึ่งจะทำให้พวกเธอได้งานน้อยและรายได้ของพวกเธอในแต่ละวันก็จะลดน้อยลงไปด้วย ทุกคนจึงต้องเร่งรีบโดยไม่ต้องมีใครบอก

การทำงานในแต่ละสัปดาห์จะทำงาน 5 วัน โดยหยุดในวันเสาร์และวันอาทิตย์ เวลาเริ่มทำงานคือตี 3 ของทุกวัน แต่สำหรับเวลาเลิกงานจะขึ้นอยู่กับจำนวนกึ่งที่เข้ามาในแต่ละวันต้องแกะให้หมด ถ้าไม่หมดคนงานจะเลิกงานไม่ได้

เมื่อปีที่แล้วงานแกะกึ่งมีเข้ามา คนงานทุกคนต้องทำงานให้เสร็จ ไม่ว่าจะดึกแค่ไหนก็ตามคนงานจึงจะเลิกงานกลับบ้านได้ วิธีการที่นายจ้างไม่ให้คนงานกลับบ้านก่อนงานจะเสร็จ คือนายจ้างจะปิดประตูไม่ยอมให้คนงานออกไปจากโรงงาน ทุกคนต้องทนหิวข้าวเพราะข้าวที่เตรียมมาตั้งแต่เช้าสามารถเอาไว้กินได้แค่ 2 มื้อ คือมื้อเช้าและมื้อบ่าย สำหรับตอนมื้อเย็นจึงต้องทนหิวเร่งทำงานที่เข้ามาให้เสร็จ

แต่พอปลายปี งานเริ่มลดน้อยลงเรื่อยๆ ทุกวันนี้ส่วนใหญ่ทำถึง 10 โมงหรือเที่ยงวันงานก็หมด มีน้อยวันจึงจะงานถึง 4 โมงเย็น

ทุกวันนี้งานลดลงมาก โดยทั้ง 3 แม่ลูกรวมกันบางวันก็ได้เงินค่าจ้าง 45 บาท บางวันถึงมีงานถึงเย็น 4 โมง ก็จะได้ 150 ถึง 160 บาท

การทำงานแกะกึ่งในแต่ละวัน เมื่อเริ่มลงมือทำงาน คนงานจะเอาถังพลาสติกไปใส่กึ่งที่จะต้องทำการแกะแล้วใส่รถเข็นมาที่แต่ละคนใช้เป็นที่พักงาน

นอกจากนั้น จะต้องเอางถังพลาสติกใบเล็กสำหรับใส่น้ำสะอาดจำนวนเพียง 4 ลิตร สำหรับให้คนงานใช้สำหรับกินและล้างมือในหนึ่งวัน พวกเธอต้องพยายามใช้โดยค่อยๆ เทน้ำใช้ทีละฝ่ามือเท่านั้น ไมเช่นนั้นจะไม่พอใช้ตลอดวัน นายจ้างจะให้น้ำสะอาดเพียงแค่นั้น

วิธีการแกะกึ่ง โรงแกะกึ่งทุกแห่งเหมือนกันหมด คือนายจ้างจะให้ปลอกเหล็กสำหรับสวมทับถุงมือที่นิ้วหัวแม่มือ ปลอกเหล็กจะมีหน้าที่คล้ายเล็บในการแกะเปลือกที่หุ้มตัวกึ่งออกจากตัวกึ่ง แต่ถ้าหากเป็นกึ่งขนาดเล็ก จะต้องถอดถุงมือและใช้เล็บจริงแกะเปลือกกึ่ง ถึงจะง่ายและเร็วกว่าการใช้ปลอกเหล็กแกะ

ตอนทำงาน จะมีผ้าปิดหน้าที่มีสายผูกไว้ข้างหลัง 4 เส้น และมีหมวกปิดผมอีก 1 ใบ เวลาเหนื่อยมากๆ จะหายใจไม่ค่อยออกเพราะเชือกที่ใช้ผูกที่คอมันรัดแน่น ถ้าผูกไม่แน่นผ้าก็หลุดไม่สะดวกในขณะที่ทำงาน

เธอเหยียดเท้าทั้งสองข้างให้เรารู้ มันมีเม็ดผื่นเล็กสีแดงขึ้นเป็นรอยขึ้นรอบขาของเธอทั้ง 2 ข้าง เธออธิบายว่า เวลาทำงานต้องใส่รองเท้าพลาสติกที่สูงขึ้นมาเกือบถึงหัวเข่า เหนือที่ออกมาทำให้เท้าของเธอชุ่มไปด้วยเหงื่อจะกักน้ำและเท้าอยู่ตลอดเวลาจนเป็นเม็ดแดงๆ และคันมาก ซึ่งมันเป็นเม็ดเชื้อรากัดเท้า ต้องใช้ยาทาทุกวัน บางคนที่เป็นมากๆ ขาจะเน่ากลายเป็นแผลเน่าเปื่อยรักษาไม่ค่อยจะหาย

นอกจากนั้นการทำงานที่ต้องยืนทำทั้งวันไม่มีเวลาพักทำให้ปวดขามาก เธอชี้ที่เส้นเลือดเขียวๆ ที่ปวดเขียวขดเป็นเส้นยาวๆ ที่น่องเท้าของเธอทั้ง 2 ข้าง เพราะต้องยืนทำงานเป็นเวลานานทั้งวัน

การทำงาน เมื่อแกะเปลือกกุ้งออกหมดจนเหลือแต่เนื้อกุ้ง จะเอาเนื้อกุ้งใส่ตะกร้าพลาสติกไว้ เมื่อกุ้งเต็มตะกร้าจึงยกไปชั่งน้ำหนักที่จุดชั่งกุ้ง โดยนายจ้างจะมีสมุดสำหรับใช้จดน้ำหนักกุ้งที่แกะได้ สมุดแต่ละเล่มจะมีหมายเลขประจำตัวคนงานติดไว้ เธอจะต้องนำสมุดสำหรับจดบันทึกน้ำหนักให้หัวหน้าเป็นคนลงบันทึกให้ ซึ่งหัวหน้าจะเซ็นชื่อกำกับไว้ที่สมุดแล้วส่งสมุดคืนกลับมาให้เธอ ที่จุดชั่งหัวหน้างานก็จะมีสมุดของเขากลับเล่มในการจดบันทึกน้ำหนักกุ้งที่คนงานแต่ละคนแกะได้เก็บเอาไว้ด้วยเช่นกัน เพื่อเอาไปรวมน้ำหนักทั้งหมด และเป็นบัญชีของนายจ้าง และใช้คิดเงินค่าจ้างในตอนจ่ายเงินค่าจ้างให้คนงานในแต่ละสัปดาห์

ปัญหาเรื่องชั่งน้ำหนักกุ้ง เป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้น เวลาชั่งน้ำหนักกุ้งหัวหน้างานเป็นคนที่มีมองเห็นหน้าปดกิโลฝ่ายเดียว เราจะไม่รู้เลยว่าน้ำหนักกุ้งที่เราทำได้จริงคือเท่าไร หากสงสัยถามหัวหน้างานจะทำให้หัวหน้าไม่พอใจและถูกหาเรื่องตัดค่าจ้างที่ทำได้เป็นประจำ

นอกจากนั้น ยังมีปัญหาเกี่ยวกับน้ำหนักกุ้งที่คนงานทำได้หาย คนงานจะรู้เมื่อตอนรับเงิน โดยน้ำหนักรวมของคนงานที่จดไว้กับน้ำหนักรวมของหัวหน้าไม่ตรงกัน โดยหัวหน้างานจะอ้างว่าไม่รู้ว่าเป็นน้ำหนักกุ้งของใคร ทำให้รายได้ของคนงานหายไป เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกอาทิตย์ คนงานก็ไม่รู้จะแก้อย่างไร พุดไปก็ถูกแกล้งตอนที่ทำงาน

สำหรับค่าจ้างแกะกุ้ง นายจ้างจะคิดค่าจ้างเป็นกิโลจากน้ำหนักกุ้งที่แกะแล้ว โดยคิดค่าจ้างให้กิโลละ 5 บาท

ระยะที่มีงานเข้ามาเรื่อยๆกว่าจะได้เลิกงานประมาณ 3 ทุ่ม เมื่อกลับบ้านต้องรีบอาบน้ำกินและรีบนอน มีเวลานอนพักเพียง 3 ชั่วโมงเท่านั้น พอตี 1 เธอก็ต้องรีบตื่นขึ้นมาเพื่อเตรียมตัวไปทำงานในวันต่อไป

ค่าจ้างที่เธอได้รับจากนายจ้าง เธอเล่าว่าคนงานแกะกุ้งจะได้ค่าจ้างที่เป็นเงินอย่างเดียว ไม่มี โฉทิ, ไม่มีค่าชยัน ไม่มีสวัสดิการอะไรให้ทั้งสิ้น

วันจ่ายค่าจ้าง นายจ้างจะจดว่าคนงานแต่ละคนเริ่มเข้ามาทำงานในวันอะไร จากนั้นจะนับวันทำงานต่อไปอีก 8 วัน จากนั้นนายจ้างจะจ่ายเงินค่าจ้างให้เป็นจำนวนเงิน 5 วันแรกก่อน ที่เหลืออีก 3 วันจะเก็บเอาไปทบในการจ่ายค่าจ้างครั้งต่อไป จากนั้นจะนับวันที่ทำงานใหม่ต่อไปอีก 5 วัน คราวนี้จะเอาค่าจ้างเดิมที่ค้างไว้ 3 วันนำมารวมกับวันทำงานใหม่อีก 2 วัน เป็นการคิดเงินจ่ายค่าจ้างให้คนงานแต่ละคน ดังนั้นจะมีค่าจ้างเหลือค้างไว้ 3 วันทุกครั้งไปเรื่อยๆ

กำหนดเวลาการจ่ายเงินค่าจ้างนี้ไม่ตายตัวเสมอไป บ่อยครั้งที่นายจ้างก็เลื่อนการจ่ายเงินค่าจ้างออกไป 1 วันถึง 3 วัน จนเป็นเรื่องปกติของการจ่ายค่าจ้าง

ถามเธอเกี่ยวกับบัตรอนุญาตแรงงานต่างด้าว เธอเล่าว่า การทำบัตรครั้งแรกเธอต้องจ่ายเงินซึ่งเธอก็ไม่รู้เหมือนกันว่าเป็นค่าอะไรบ้าง ให้นายจ้างไปทำบัตร เป็นจำนวนเงิน 5500 บาท จากนั้นก่อนที่จะได้บัตร เธอต้องจ่ายเงินให้นายจ้างอีก 2500 บาท แต่เมื่อได้บัตรมาแล้ว นายจ้างจะยึดบัตรจริงเอาไว้ โดยถ่ายสำเนาเอกสารให้กับเธอ การที่นายจ้างยึดบัตรอนุญาตไว้ให้เพียงกระดาษถ่ายเอกสารสำเนาบัตรอนุญาต ทำให้เธอและคนงานอื่นๆเกิดปัญหากับเจ้าหน้าที่เป็นประจำทุกครั้ง เธอเคยถูกเจ้าหน้าที่ขอตรวจบัตรซึ่งเธอมีเพียงกระดาษถ่ายเอกสารบัตรให้ดู เจ้าหน้าที่จะไม่ยอมรับการเป็นบัตรอนุญาต ซึ่งจุดนี้เธอก็เห็นใจเจ้าหน้าที่ เมื่อไม่มีบัตรจริงจะก่อให้เกิดปัญหาอื่นตามทันที เธอถูกนำตัวไปที่สถานี ทำให้ต้องเสียเวลาทำงานไม่ได้ เพราะต้อง

ติดต่อให้นายจ้างมารับและเอาบัตรจริงมาดู และรับรองว่าทำงานอยู่ที่โรงงานของตน เจ้าหน้าที่จึงปล่อยตัวออกมา บ่อยๆที่นายจ้างก็ไม่อยากมารับคนงานที่เจ้าหน้าที่ควบคุมตัวไว้

ในช่วงที่งานไม่มีคนงานจะพยายามออกไปหางานที่อื่นๆทำ ซึ่งเธอดิฉันว่านายจ้างมักจะแกล้งคนงาน โดยจะคอยบอกเจ้าหน้าที่ว่าช่วงนี้งานไม่ค่อยมี คนงานจะออกไปจากที่พักเพื่อไปหาแหล่งงานใหม่ เจ้าหน้าที่จะมาดักคอยจับคนงานที่ออกไปหางาน ซึ่งแต่ละคนจะมีแต่สำเนาเอกสารถ่ายบัตรอนุญาต ซึ่งกลายเป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่ที่ไม่ค่อยดีมาหาทางรีดไถคนงานต่างดาว มันจึงเป็นปัญหาสำคัญของคนงานทุกคน

ถามถึงการใช้เวลาในวันหยุด ส่วนใหญ่จะอยู่กับที่พัสดุที่วิ หรือไปมาหาสู่กับเพื่อนๆในบริเวณใกล้ๆ แหล่งที่อยู่อาศัยของคนมอญด้วยกัน บางครั้งก็ไปทำบุญที่วัดเป็นประจำจะประมาณเดือนเว้นเดือน ไปที่วัดจะได้พบคนมอญที่ทำงานในแหล่งอื่นๆ พระท่านจะช่วยให้อารมณ์จิตใจพวกเรา และคอยบอกข่าวสารเรื่องราวต่างๆที่บ้านเราในประเทศพม่า

เราสังเกตเห็นในห้องพักแต่ละห้อง จะมีหิ้งพระโดยมีพระพุทธรูปตั้งไว้ 1 องค์ทุกห้อง หิ้งพระซึ่งถูกได้รับการดูแลทำความสะอาดเรียบร้อย มีดอกไม้ที่เด็ดมาตามแต่จะหาได้วางไว้ที่หิ้งพระ การวางที่นอนซึ่งอยู่กันหลายคนในที่แคบๆ มีการพับเก็บเป็นที่อย่างเป็นระเบียบอยู่เป็นประจำ ไม่ได้ทำเฉพาะตอนที่พวกเราเข้าไปคุยที่บ้านในวันนั้น เธอเล่าว่าในวันสำคัญทางศาสนาเธอและคนในครอบครัวจะร่วมกันสวดมนต์กราบพระกันเป็นประจำ

ถือเป็นขนบธรรมเนียม และความเชื่อถือศรัทธาทางศาสนาของชนชาติมอญ และความเป็นคนสะอาดเรียบร้อยของพวกเรา นอกจากนั้น ยังเห็นกระถางพลาสติคและกิ่งไม้ที่จัดทำเป็นองค์ผ้าป่าตั้งไว้อยู่หลายจุดภายในชุมชนของเขา ล้ำมเล่าให้เราฟังว่า คนมอญมีความเชื่อทางพระพุทธศาสนามาก่อนข้างมากชอบไปทำบุญที่วัด นอกจากนั้นยังมีความเชื่อในเรื่องบรรพบุรุษปู่ย่าตายาย ด้วยเช่นกัน

ถามเธอเกี่ยวกับปัญหาการอยู่ในชุมชนที่มีคนไทยอยู่ในชุมชนด้วย เธอเล่าว่าคนไทยชาวบ้านที่อยู่แถวนี้ส่วนใหญ่ เขาไม่รังเกียจ บ่อยครั้งที่เอาปลาสดจากแพปลามาให้คนพม่าแถวนี้ พวกเราต้องคอยดูคนพวกเรากันเองไม่ให้ไปสร้างปัญหาให้กับคนไทย หมั่นทำความสะอาดหนทางไม่ให้สกปรก และนำอยู่ ซึ่งที่แรกเราก็แปลกใจว่าถนในซอยที่มีคนอยู่กันมากแต่ไม่มีเศษขยะทิ้งเหมือนซอยต่างๆในพื้นที่ชุมชนของคนไทยอย่างที่เคยพบเห็น แม้ทางระบายน้ำก็ไม่มีอะไรทิ้งอยู่ เธอเล่าว่าเธอและคนพม่าแถวนี้จะหลีกเลี่ยงไม่ให้ไปเกิดปัญหาความขัดแย้งกับชาวบ้านในระแวกนี้ซึ่งคนไทยแถวนี้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเห็นใจพวกเราที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย

รายชื่อ

ปัจจุบันเธออายุ 49 ปี เธอเป็นชาวเมืองเย มีอาชีพรับจ้าง เรียนจบระดับชั้นประถม (เปรียบเทียบกับ ๒.5 ของไทย) เธอมีสามีเมื่ออายุ 22 ปี มีลูกทั้งหมด 4 คนเป็นชาย 1 คน หญิง 3 คน ที่เมืองเยสามีและลูกชายมีอาชีพรับจ้างเป็นช่างไม้ เธอและลูกสาวอีก 3 คน จึงมีอาชีพรับจ้างทำงานทั่วไปที่มีคนมาจ้าง

เธอบอกว่าเมื่อปี 2539 เธอและลูกสาวอีก 3 คน ได้แยกออกจากครอบครัว แล้วเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย เนื่องจากอยู่ในประเทศพม่าไม่ค่อยมีงานทำ โรงงานมีน้อย ครอบครัวตนเองไม่มีที่ดินในการทำ

อาชีพการเกษตรเหมือนคนมอญอื่นๆ ฐานะของครอบครัวจึงยากจนลำบากยากแค้นมาก รัฐบาลทหารพม่าไม่ค่อยสนใจช่วยเหลือชาวมอญ แต่จะช่วยเหลือชาวพม่าพวกของเขาด้วยกันเป็นส่วนใหญ่

เธอเล่าต่อว่า ด้วยความยากจนของครอบครัวเนื่องจากไม่มีงานทำ อยู่ในเมืองย่างกุ้งโรงงานไม่ค่อยมีงานอื่นๆ ก็ไม่มีมีงานทำลำบากมาก ในปี 2540 มีนายหน้าคนพม่าไปติดต่อหาคนงานมาทำงานในเมืองไทย เธอและลูกสาวอีก 3 คน จึงตัดสินใจจะมาหางานทำ เนื่องจากเห็นมีคนอื่นๆ ที่มาทำงานในประเทศไทยแล้วส่งเงินกลับไปให้บ้านใช้บ่อยๆ

เธอจึงไปหานายหน้าให้ช่วยหางานในประเทศไทยให้พวกเธอทำ จากนั้นเธอและลูกสาวอีก 3 คน คนโตอายุ 25 ปี คนที่สาม อายุ 17 ปี คนเล็กอายุ 16 ปี ได้เดินทางเข้ามาหางานทำในเมืองไทย โดยแยกปล่อยให้สามีและลูกชายคนที่สอง อายุ 24 ปี อยู่เมืองยัรบ้างเป็นช่างไม้ตามลำพังกับพ่อสองคน

เธอและลูกสาวรวมทั้งหมด 4 คน ให้นายหน้าผู้หางานชาวพม่าที่รู้จักกับนายหน้าที่อยู่ในไทยจัดงานและดำเนินการพาเธอลูกเข้าประเทศไทย โดยตกลงให้เงิน 20,000 บาท โดยเธอและลูกได้จ่ายผ่อนให้นายหน้าเป็นรายเดือนจำนวน 3 เดือนหลังจากได้ทำงาน จนครบหมดแล้ว

ถ้ามถึงการเดินทางออกจากประเทศพม่าและเข้ามาในประเทศไทย เธอเล่าว่า นายหน้าชาวพม่าพาพวกเธอลงเรือโดยสาร (ลำน้ได้ช่วยอธิบายว่า ลักษณะคล้ายเรือแจวแต่ใหญ่กว่า ติดเครื่องยนต์หางยาว) ใช้เป็นพาหนะในการเดินทางออกจากประเทศพม่า เธอต้องอยู่ในเรือรวมกับคนอื่นๆ อีกจำนวน 18 คน จึงเลาะชายฝั่งทะเลมาเรื่อยๆ ซึ่งต้องใช้เวลาเดินทางโดยเรือเป็นเวลานานถึง 3 วัน จึงมาถึงจังหวัดระนอง จากนั้นจะมีนายหน้าคนไทยแยกคนงานบางส่วนที่จะทำงานที่จังหวัดระนอง ส่วนอีกกลุ่มมีจำนวน 9 คน ซึ่งมีพวกเธอรวมอยู่ด้วย เดินทางต่อโดยให้ขึ้นรถปิคอัพ โดยให้พวกเธอนอนซุกอยู่ใต้สินค้าที่ปิดทับอำพรางพวกเธอทั้ง 9 คนเอาไว้ เธอเล่าว่าต้องทนร้อนตัวอยู่ใต้สินค้านานตั้งแต่หัวค่ำ รถจึงพาเธอมาถึงที่อำเภอมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณตอนเช้ามืดวันรุ่งขึ้น ซึ่งก็ไม่ว่ามันนานก็ช่างใจแต่ต้องทนหนาวปวดปัสสาวะ อากาศร้อน ไม่ค่อยมีอากาศและหายใจไม่ค่อยออก ทนหนาวตลอดการเดินทางที่ไม่มีการหยุดแวะพัก

ถามเธอว่า ตอนที่เข้ามาทำงานรู้หรือไม่ว่าจะได้งานอะไรทำ หรือทำที่โรงงานอะไรเธอเล่าว่า ตอนที่พวกเธอทั้ง 3 คนตัดสินใจเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย พวกเธอไม่รู้ว่าจะได้งานอะไรทำ หรือทำงานที่โรงงานอะไร รู้แต่เพียงว่าจะมาทำงานที่มหาชัย และจะได้อยู่รวมกับคนชาวมอญที่เข้ามาทำงานก่อนหน้านี้แล้ว เธออธิบายว่า ที่ผ่านมามีคนที่เข้ามาหาทำงานในประเทศไทย จะสามารถได้งานทำโดยผ่านนายหน้า และมีเงินเหลือส่งกลับไปให้ครอบครัวที่บ้านได้ อันเป็นเหตุผลที่ครอบครัวเธอตัดสินใจเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย

เธอและลูกสาว 4 คน ได้งานทำที่โรงงานแกะกุ้งในอำเภอมหาชัย โดยได้ทำอยู่ที่โรงงานแห่งเดียวกัน ทำงานแกะกุ้งที่โรงงานนี้เป็นเวลา 5 ปีแล้ว ยังไม่สามารถเปลี่ยนไปทำงานที่อื่นได้เนื่องจากมีคนงานเข้ามามาก งานจึงหายาก

สำหรับที่พักอาศัย เธอและลูก 4 คน เช่าห้องแถวเป็นที่พักอยู่รวมกันทั้ง 4 คน ครอบครัวเธออยู่ห้องแถวชั้นบน (ขนาดห้องกว้างประมาณ 2.5 เมตร ยาวประมาณ 5.5 เมตร เป็นพื้นที่รวมเอาห้องน้ำไปด้วย) ค่าเช่าห้องแถวเดือนละ 1500 บาท ค่าน้ำรวมค่าไฟฟ้าตกประมาณ 200 บาทต่อเดือน

ห้องแถวที่เธอพักอาศัย เป็นคอนกรีต 2 ชั้น มีห้องข้างบน 10 ห้อง ข้างล่าง 10 ห้อง ทั้ง 20 ห้องเป็นที่พักอาศัยของคนมอญที่ทำงานแกะกั๋งทั้งหมด หน้าที่พักเป็นถนนซอยขนาดรถเล็กวิ่งผ่านได้คันเดียว ตรงข้ามห้องแถวเป็นบ้านของคนไทยทั้งหมด

เราถามเธอว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการอยู่รวมในแหล่งที่เป็นที่อยู่ของคนไทยหรือไม่ เธอบอกว่าครอบครัวเธอไม่ค่อยมีปัญหา ทุกคนช่วยกันพยายามไม่ก่อปัญหากับชาวบ้านคนไทย และคนไทยแถวนี้ส่วนใหญ่เขารู้ว่าเรามาทำงานที่นี่ต้องลำบากมากเขาจึงสงสารพวกเรา อาจมีบ้างที่เป็นวันรุ่นแต่เราจะหลีกเลี่ยงและร่วมกันควบคุมดูแลพวกเราไม่ให้เกิดปัญหา

เกี่ยวกับการทำงาน เธอเล่าว่า ทำงานที่โรงงานแกะกั๋งนี้มาแต่แรก ตั้งแต่เข้ามาทำงานในประเทศไทย โดยที่ยังไม่เคยเปลี่ยนงาน ทุ้งๆที่อยากได้งานทำที่ดีกว่าและมีรายได้มากกว่าที่นี่ แต่เนื่องจากทุกวันจะมีคนจากประเทศพม่าเข้ามาประเทศไทยเพื่อทำงานมากขึ้น ทำให้หางานใหม่ยาก

เธอเล่าต่อว่า ทุกวันเธอและลูกต้องตื่นนอนตั้งแต่ตี 2 อาบน้ำและกินอาหารแล้วรีบไปถึงโรงงานแกะกั๋งให้ทันตอนตี 3 รถบรรทุกขนกั๋งส่วนใหญ่จะเข้ามาจอดลงกั๋ง

งานแกะกั๋งที่เธอทำเป็นงานแบบเหมาได้ค่าจ้างตามน้ำหนักกั๋งที่แกะได้ โดยคิดค่าจ้างแบบเหมากั๋งที่แกะแล้ว คิดกิโลละ 5 บาท

วิธีการแกะกั๋ง เราต้องเอาลึงพลาสติกไปเอากั๋งที่จุดเก็บกั๋งที่อยู่ในบริเวณที่ทำงาน จากนั้นจึงเอามาแกะในที่ที่เราเย็นแกะ เมื่อแกะจนเต็มตะกร้าพลาสติกแล้ว เราต้องขนเอาไปขังที่หัวหน้าที่จุดขัง หัวหน้าเป็นคนขังกั๋งให้เรา ตาขังจะมี 2 หน้าแต่หน้าที่ให้เราดูจะเสียไม่มีเข็ม เราไม่รู้น้ำหนักที่แท้จริงได้เท่าไร หากเราพยายามชะงอกไปอยู่อีกด้าน จะถูกหัวหน้าตำว่าชะงอกเข้าไปทำไมกลัวเขาโกงใช้ไหม เมื่อก่อนเคยมีคนชะงอกไปดูจนถูกแกล้งว่าแกะกั๋งเสีย หรือจตน้ำหนักน้อยลง จึงไม่มีใครกล้าชะงอกดูตาขังอีกกลัวถูกแกล้ง เธอเดินไปหยิบตะกร้าใส่กั๋งมาให้เราดู เธอถามเราว่าให้ลองทายว่ากั๋งสดเต็มตะกร้านี้ น้ำหนักจะได้กี่กิโล เราดูแล้ว ขนาดปากตะกร้าเป็นวงกลมกว้างประมาณ 18 นิ้วลึกประมาณ 7 นิ้ว เราทายว่า 7 กิโล เธอบอกว่าเธอแกะกั๋งเต็มตะกร้านี้อย่างเก่งเธอจะได้น้ำหนักไม่เกิน 5 กิโล เธอบอกว่าเคยเอาข้าวสารถุงขนาด 5 กิโลเทใส่ได้หมด แต่กั๋งที่ใส่เป็นของสดไม่แห้งเหมือนข้าวสาร และเนื้อกั๋งพูนสูงขึ้นมาจากปากตะกร้ามากกว่าข้าวสารอีกยังได้น้ำเพียง 5 กิโล

น้ำสะอาดที่นายจ้างซื้อมาให้เอาไว้ล้างมือเพียงวันละ 4 ลิตร เราจึงต้องใช้อย่างประหยัดมากที่สุดในแต่ละวัน แทบจะไม่ได้ล้างมือกันเลยทีเดียว มันทำให้มือที่สวมถุงมือยางและสวมถุงมือผ้าทับอีกชั้น มันอบเปียกชื้นเหงื่อที่ออกมา ทำให้มือของคนงานบางคนแพ้และเน่า หากต้องทำงานติดต่อกันนานๆ

เธอยื่นมือขวาให้เราดู เล็บหัวแม่มือเธอมีลักษณะที่เล็บหัวแม่มือกำลังสร้างเล็บใหม่แทนของเก่า เธอเล่าว่า ถ้ามีงานแกะกั๋งตัวเล็กๆต้องใช้เล็บหัวแม่มือในการแกะกั๋ง เล็บจึงหลุดตลอดเวลา

ทุกวันการแกะกั๋งได้ค่าจ้างแบบได้ เธอและลูกจะรวมกันแกะ จะใช้สมุดสำหรับจดบันทึกน้ำหนักกั๋งที่แกะได้รวมกัน 1 เล่ม บางคนทำงานคนเดียวก็จะสมุดเพียงเล่มเดียว

เมื่อช่วง 4 ปี ก่อนหน้านี้งานแกะกั๋งมีมาก จะเริ่มทำงานตั้งแต่ตี 3 เลิกประมาณ 2 ทุ่มจะได้เงินคนละประมาณ 5000 บาท

นายจ้างจะจ่ายเงินค่าจ้างอาทิตย์ละครั้ง วิธีการคำนวณการจ่ายค่าจ้าง จะนับว่าคนไหนเริ่มต้นมาทำงานเมื่อวันอะไร เมื่อทำงานครบ 8 วัน นายจ้างจะจ่ายค่าจ้างให้ 5 วัน ที่เหลืออีก 3 วันเขาไปสมทบไว้จ่ายในคราวต่อไปทุกครั้งไป คือจะเหลือค้างเอาไว้ 3 วันทุกครั้งไป

ตั้งแต่ปลายปี 2544 กุ้งที่เข้ามาให้กะลดน้อยลงเรื่อยๆ ปัจจุบันในบางวันไปโรงงานตั้งแต่ตี 3 จนถึงเช้า 8-9 โมงก็ไม่มีงานเข้ามาให้คนงานทำ ระยะเวลาที่เธอจะได้ค่าจ้างของเธอและลูกอีก 3 คนรวมกันจะได้เงินประมาณ 4000 บาท เธอบอกว่าอยากให้มีงานเข้ามามากๆ เพื่อจะได้มีรายได้มากกว่านี้

ปัญหากุ้งที่เข้ามาให้กะ มันทันลดน้อยลงเรื่อยๆ รายได้ที่เธอเคยได้เดือนละ 4000 บาทถึง 5000 บาทต่อคน มันทันลดลงตลอดเวลา ตอนนี้มันเหลือเพียงคนละ 800 ไม่เกิน 1000 บาทต่อเดือน บางวันเธอไปทำตั้งแต่ตี 3 มีงานทำถึงแค่ 6 โมงเช้ากุ้งก็หมด อย่างมากถึงเพียงเที่ยงวันงานก็หมดไม่มีรถบรรทุกกุ้งมาลง พวกเราตอนนี้รายได้มันไม่พอกับรายจ่าย อาหารการกินเราทั้ง 4 คนจะจ่ายค่ากับข้าวไม่ให้เกิน 10 ถึง 15 บาทต่อวัน ค่าข้าวสารอีกเดือนละ 6 ถุง อีกประมาณ 400 บาท ค่าที่พักรวมค่าน้ำและไฟฟ้า ประมาณเดือนละ 1700 บาท ของใช้ประจำวันอีกเดือนละไม่เกิน 500 บาท

คือพวกเราไปกับข้าวกันน้อยมากในแต่ละวัน เราไม่ค่อยไปเที่ยวที่ไหน ส่วนใหญ่จะร่วมกันไปทำบุญวัด ซึ่งมีพระมอญบวชอยู่ เราจะได้พบกับคนมอญที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยตอนไปทำบุญที่วัดและได้คุยเล่าสู่กันฟังตอนงานทำบุญ

ถามเธอเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาในการทำงาน และการแก้ไขปัญหาความเป็นอยู่ของบรรดาคนงานต่างด้าว เธอมองหน้าพวกเราแล้วหันไปพูดกับคนงานที่นั่งอยู่ด้วยกันอีก 2 คน เธอจึงหันมาพูดกับเราว่า พวกเราไม่รู้จะแก้ไขปัญหาได้อย่างไร เราอยากได้งานใหม่ๆ ที่มีงานและรายได้ที่ดีกว่านี้ แต่เราไม่สามารถเปลี่ยนไปหางานทำที่อื่นๆ ได้เพราะมีบัตรอนุญาตระบุนายจ้างไว้ คนงานพม่าเข้ามาทำงานเพิ่มทุกวัน แต่งานมีน้อยลงเรื่อยๆ จะเดินไปหางานที่ไหนก็ลำบากเนื่องจากต้องเสี่ยงในการถูกเจ้าหน้าที่จับ ถึงแม้เราจะมีบัตรอนุญาตแต่นายจ้างเขาเก็บบัตรตัวจริงเอาไว้ ให้ใบถ่ายเอกสารให้เราแต่ละคนเก็บติดตัวไว้ หากถูกเจ้าหน้าที่ตรวจจับ ใบถ่ายเอกสารมันใช้ไม่ได้ มันทำให้เกิดปัญหาต้องถูกนำตัวไปโรงพัก หรือต้องจ่ายเงินให้เจ้าหน้าที่ พวกเราคิดไม่ออกในการแก้ปัญหา

พวกเราพยายามอยู่ใกล้ๆ กัน ยามเจ็บป่วย เดือดร้อน ยามที่มีใครมารักแก จะได้ช่วยกันแก้ปัญหา ทำให้เราเอาตัวรอดมาได้

เราถามคำถามสุดท้ายกับเธอว่า การกลับไปอยู่ในพม่ากับการอยู่ทำงานในเมืองไทย อย่างไหนเป็นทางที่ดีกว่ากัน

เธอทอดสายตาคิดอยู่ครู่หนึ่ง จึงพูดเชิงแลกเปลี่ยนกับเราว่า ถ้าเธอจะกลับไปพม่าเธอกับลูกๆ ก็ไม่รู้จะกลับไปทำงานอะไร มันไม่มีงานอะไรจะให้เราทำ มันแย่มากกว่าตอนที่เธอมา รัฐบาลพม่าไม่เคยสนใจคนมอญที่อยู่ในพม่ามีแต่จะมาเอาพวกเราไปแบกหินทำถนนให้รัฐบาลทุกปีโดยไม่มีเงินค่าแรงจ่ายให้ เราอยู่ที่นี้ถึงจะมีงานน้อยและลำบากแต่ก็มีรายได้จากการทำงานไว้กินและใช้บ้าง ที่สำคัญถ้าจะกลับเธอจะเอาเงินจำนวนมากกว่าที่โน่นใช้สำหรับการเดินทางกลับไปพม่า ตั้งแต่มาทำงานอยู่ในประเทศไทย เธอยังไม่เคยส่งเงินกลับไปให้ครอบครัวที่อยู่ในพม่าได้เลย เราอยากเก็บเงินให้ได้สักก้อนสำหรับเรากลับไปลงทุนค้าขาย

พวกเราอยู่ในเมืองไทย ได้ไปทำบุญร่วมกันที่วัดบ้างทำให้เราได้รับรู้เรื่องราวคนมอญที่อยู่ในมหาชัย และที่ประเทศพม่า โดยพระท่านจะเล่าให้พวกเราได้รับรู้ และเราก็ได้มีโอกาสพูดคุยกับคนอื่น ๆ ซึ่งมาอยู่ทำงานที่มหาชัย

รายที่สาม

เธอมีอายุ 14 ปี เป็นคนเชื้อชาติมอญในประเทศสหภาพพม่า มาจากบ้านสาละเปียน อำเภอจะเขาะ เมืองเมาะละหม่ง

ครอบครัวพ่อแม่เธอที่อยู่ในประเทศสหภาพพม่ามีอาชีพทำนามีที่ดินสำหรับทำนาประมาณ 15 ไร่ ฐานะครอบครัวเธอค่อนข้างยากจน เธอเล่าว่า ที่บ้านมีหลายคนอยู่รวมกัน ทำนาปีละครั้ง นอกจากการทำนาครอบครัวไม่มีงานอื่นทำไม่มีรายได้นอกจากทำนา เธอได้เรียนหนังสือจนจบชั้นประถม 4

เมื่อเธอเรียนจบ ความยากจนของครอบครัว ผลักดันเธอออกจากบ้านเข้ามาหาทำงานในแผ่นดินไทย เมื่อกลางปี 2542 ซึ่งตอนนั้นเธอมีอายุเพียง 11 ปี โดยเดินทางร่วมมากับพี่สาวและพี่ชาย โดยพ่อแม่เธอหลงเชื่อ นายหน้าที่มาหลอกว่ามีนายจ้างคนไทยต้องการหาคนงานผู้หญิงเข้าไปทำงานที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นงานบ้านสบายเหมาะสมกับเธอและมีรายได้สูง โดยเดินทางด้วยรถยนต์จากเมืองเมาะละหม่ง มาที่ชายแดนตรงข้ามอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก การมาครั้งนี้พ่อแม่ของเธอต้องหาเงินมาเสียค่านายหน้าจำนวน 2,000 บาท ให้นายหน้าชาวพม่าที่มานำล่อลวง

ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก นายหน้าชาวพม่านำเธอและพี่ๆพร้อมด้วยคนงานอื่นๆที่มาด้วยกัน ทั้งไว้ในบริเวณป่าละเมาะในเขตอำเภอแม่สอดของประเทศไทย จากนั้นนายหน้าชาวพม่าบอกกับกลุ่มคนงานว่า ให้อยู่ในที่อีกสักพัก จะมีนายจ้างคนไทยมารับพวกเธอไปทำงาน ให้หลบรอตรงจุดนี้ จากนั้นนายหน้าได้จากไปปล่อยพวกเธอไว้ที่ป่าละเมาะ รออยู่ตั้งแต่เช้ามืดจนถึงบ่าย ไม่เห็นมีใครมารับ ทุกคนจึงรู้ว่าถูกหลอกมา

มีเจ้าหน้าที่ของไทยได้เข้ามาจับกุมพวกเธอ ซึ่งเป็นคนต่างด้าวที่พยายามหลบหนีเข้ามาทำงานในประเทศไทย ต่างคนจึงต่างวิ่งหนีเจ้าหน้าที่ พี่ชายกับพี่สาวหนีไม่ทันเพราะมีสัมภาระจึงถูกเจ้าหน้าที่จับกุมสำหรับเธอวิ่งหนีและได้ลูกคนไทยใจดีพาหนีหลบไปซ่อนตัว ลูกใจดีได้พยายามติดต่อกับพี่ของเธอให้รู้ว่าเธอปลอดภัย

อีกสัปดาห์ต่อมาพี่ของเธอจึงมารับ พี่สาวได้บอกว่าได้พยายามวิ่งเต้นเสียเงิน(ล่ามได้ช่วยอธิบายให้เราเข้าใจว่า พวกเขาต้องเสียเงินให้นายหน้ารายใหม่โดยการมาผ่อนเป็นรายเดือนเมื่อเข้ามาทำงานในมหาชัย) เพื่อให้พวกเธอได้ทำงานในประเทศไทย พวกเธอ 3 คนรออยู่ที่อำเภอแม่สอดประมาณ 2 เดือน จากนั้นจึงมีนายหน้าพาเธอกับพี่สาวและพี่ชายเดินทางมาที่อำเภอเมืองมหาชัย เพื่อให้เธอและพี่สาวทำงานที่โรงงานแกะกุ้ง โดยพักอาศัยอยู่รวมกับพี่สาวและพี่ชาย หลังจากนั้นอีกไม่กี่วันเธอได้เริ่มทำงาน โดยทำหน้าที่แกะเปลือกกุ้งที่โรงงานแกะกุ้งในอำเภอเมืองมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร

วิถีชีวิตการทำงานของเธอได้เริ่มต้น โดยทุกวันจะต้องตื่นนอนตั้งแต่ช่วงเวลาตี 1-2 เพื่อแข่งกับคนอื่น ๆ อีกประมาณ 20 คน เพื่ออาบน้ำแต่งตัวไปทำงานแกะเปลือกกุ้ง (โรงงานไม่มีชุดให้ จึงแต่งตัวกันตามสะดวก แต่ต้องเกล้าผมและสวมหมวกไม่ให้ผมร่วงตกลงไปในกุ้งขณะที่ทำงาน)

โดยทุกคนต้องเข้าทำงานในโรงงานให้ทันเวลาตี 3 เพราะหากไม่ทันเวลาจะถูกหัวหน้างานที่เป็นคนไทยหักเงินค่าแรงในสัปดาห์นั้น

ช่วงที่เธอเข้ามาทำงาน มีงานมากทุกวัน เริ่มทำตั้งแต่ตี 3 จนถึง 6 โมงเย็น บางวันทำต่อไปจนถึง 3 ทุ่ม จนกว่ากึ่งที่เข้ามาต้องแกะให้หมดไปภายในวันนั้น

การทำงานของเธอก็ทำงานแกะเปลือกกุ้งโดยเหมาทำร่วมกับพี่สาวของเธอ โดยมีสมุดจดบันทึกจำนวนน้ำหนักกุ้งที่แกะได้ระหว่างเธอกับพี่สาวอยู่ในเล่มเดียวกัน แต่ละสัปดาห์เธอรู้ว่าตัวเองได้เงินค่าแรงแกะเปลือกกุ้งประมาณ 1,000 บาท ซึ่งพี่สาวจะเป็นคนเก็บเงินไป

การจ้างงานแกะเปลือกกุ้งที่โรงงานนี้ เป็นการจ้างงานเหมาโดยได้ค่าจ้างตามจำนวนน้ำหนักกุ้งที่แต่ละคนทำได้

ถามเธอเกี่ยวกับมีเจ้าหน้าที่ด้านแรงงานของรัฐเข้ามาดูแล สภาพการทำงานของคนงานพม่าที่นั่นบ้างหรือไม่ เธอบอกว่า ตั้งแต่มาทำงานที่นี่ไม่เคยเห็นมีใครเข้ามาตรวจดูแลการทำงาน หรือมาสอบถามคนงานที่โรงงานแห่งนี้เลยสักครั้ง นอกจากเจ้าหน้าที่ซึ่งมาไล่จับคนงานพม่าเท่านั้น

ถามเธอเกี่ยวกับเวลาที่หยุดพักกินข้าวในแต่ละวัน เธอเล่าว่า ไม่มีการหยุดพัก พอสายๆ หน่อยเธอเริ่มหิว แต่ละคนจะต้องหมุนเวียนผลัดกันออกมากินข้าวที่แต่คนเตรียมมาที่บ้าน เมื่อกินข้าวเสร็จเธอจะต้องรีบเข้าไปทำงานต่อทันที มีอีกกลางวันก็เช่นเดียวกัน เธอต้องรีบกินและรีบเข้าทำงานเหมือนกับคนอื่นๆ ชินชักข้าวหัวพนักงานที่เป็นคนไทยจะดูดำ บางคนถูกตัดค่าจ้าง เลยไม่มีใครกล้าชักช้า ต้องพยายามรีบทำงานให้เสร็จโดยเร็ว ชินชักจะต้องเลิกดึกมากเพราะงานยังไม่เสร็จ จะได้มีเวลาพักผ่อนให้มากๆ

ช่วงที่งานแกะกุ้งมีมากเธอต้องทำงานติดต่อกันจนถึง 1 ทุ่มหรือถึง 3 ทุ่มก็มี ซึ่งเธอบอกว่าแต่ละวันที่มีงานมากจะเหนื่อยและอ่อนเพลียมาก

มีหัวหน้างานที่เป็นคนไทยคอยควบคุมดูแลสั่งงานตลอดเวลา โดยจะบอกสั่งงานผ่านคนงานชาวพม่าที่สามารถฟังภาษาไทยได้ แล้วให้คนนั้นไปบอกต่อกับคนงานอื่นๆ อีกทอดหนึ่ง

ตัวเธอไม่ค่อยมีปัญหาการถูกหัวหน้าดูดำเรื่องการทำงานมากนัก เพราะเขาคงเห็นเธอเป็นเด็กและตัวเล็กที่สุดในที่ทำงาน และพี่ๆ คนร่วมงานที่ทำงานอยู่ด้วยกันก็ให้ความรักเอ็นดูเธอคล้ายญาติ เธอจึงเป็นผู้โชคดีในเรื่องนี้

วิธีการแกะเปลือกกุ้ง เธอต้องสวมถุงมือยางแล้วเอาถุงมือผ้าสวมทับอีกชั้น หัวแม่มือขวาจะต้องสวมปลอกที่เป็นโลหะมีปลายคล้ายเล็บยื่นออกมา สำหรับใช้แกะเปลือกให้หลุดจากตัวกุ้ง

บางครั้งกุ้งที่เอามาแกะมีขนาดเล็ก เล็กกว่าปลายนิ้วก้อยที่เธอยกนิ้วให้ดู (ขนาดประมาณครึ่งเซ็นกว่าๆ) ก็ต้องเปลี่ยนมาใช้เล็บมือแทนการใช้ปลอกโลหะ เพื่อแกะเปลือกกุ้งได้ง่ายและเร็วกว่าการใช้ปลอกโลหะ ถ้ามีงานแบบนี้เข้ามาบ่อยๆ เล็บหัวแม่มือของเธอจะเจ็บปวดระบมมาก เธอยื่นมือมาให้ดูตามที่เล่ามานี้ นิ้วและเล็บหัวแม่มือเธอค่อนข้างไม่ปกติ เธอบอกว่าเนื่องจากน้ำกัดเป็นแผลเน่ามาตั้งแต่มาทำงานปีแรกแล้วตอนนั้นต้องถูกถอดเล็บซึ่งปวดมาก เธอจึงหันมาใช้มือซ้ายอีกข้างแทนจนสามารถใช้ถนัดทั้ง 2 ข้าง

คนงานที่นั่นอยู่ด้วย บอกเสริมให้เว้าฟังว่า คนงานบางคนเล็บหัวแม่มือเน่าเปื่อย ต้องเสียเงินรักษาเป็นเวลานาน หลายคนที่เล็บหัวแม่มือหลุดไปเลย ต้องหัดใช้มืออีกข้างทำงานแทนข้างที่เจ็บ

เธอเล่าต่อเกี่ยวกับระยะเวลาทำงานว่า ช่วงที่มีงานมาก ๆ ซึ่งเธออ่อนเพลียมากแทบไม่มีเรี่ยวแรงที่จะลุกขึ้นมาทำงานในวันรุ่งขึ้น ก็พยายามนึกถึงพ่อแม่ที่บ้าน ทำให้เกิดกำลังใจ ลุกขึ้นมาทำงานเพื่อจะได้เงินส่งกลับไปให้พ่อแม่ที่ประเทศสหภาพพม่าได้มีเงินใช้ และเหลือเก็บเอาไว้ลงทุนเปิดร้านขายของที่บ้าน

วันเสาร์และวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นวันหยุดงาน เธออยากจะออกเดินไปที่มีที่เดินเล่น เหมือนกับคนอื่น ๆ แต่ไม่กล้า กลัวถูกเจ้าหน้าที่จับ ซึ่งเธอก็ไม่มีเงินสักบาทเดียวที่จะให้หากถูกเจ้าหน้าที่จับ

ถามเธอว่า เวลาที่เธอไม่สบายไปหาหมอที่ไหน ส่วนใหญ่จะปวดหัวที่สาวจะซื้อยามาให้กิน เคยปวดหัวและอาเจียนที่จะพาไปหาหมอที่คลินิกใกล้ๆ ไม่เคยไปโรงพยาบาลเพราะไม่มีบัตรอนุญาต

เมื่อพูดถึงเกี่ยวกับเงินค่าจ้างแรงงานที่เธอทำได้ตลอด 3 ปี ที่ผ่านมา สีน้าเธอเหม่อลอยมองไปที่สูงไกลๆ โดยไม่มองใคร สักคู่ดวงตาเธอเริ่มค่อยๆ แดงขึ้น

เธอพูดโดยไม่ได้มองใครว่าตั้งแต่เธอมาทำงานที่นี่ประมาณ 3 ปี กว่า เธอรู้แต่เพียงว่าตนเองได้ค่าเงินแรงที่ทำงาน ใกล้เคียงกับเพื่อนร่วมงานคนอื่นที่ทำงานด้วยกัน แต่เธอไม่เคยเห็นหรือได้รับเงินจากมือของหัวหน้างานเหมือนกับคนอื่น ๆ เงินค่าจ้างทั้งหมดที่สาวของเธอเป็นผู้รับแทนทุกครั้ง พี่สาวเคยพูดกับเธอว่า เป็นเด็กอย่างไปเอาเงินมากเท่ากับคนอื่น ๆ และไม่ควรใช้เงินมาก พอสำหรับเอาไว้ซื้อข้าวกินก็พอ แต่เธอบอกพี่สาวว่าอยากได้รับเงินค่าจ้างจากมือหัวหน้าเธอเอง แล้วจะส่งเงินไปให้พ่อแม่ที่บ้าน

ดวงตาที่แดงเริ่มมีน้ำตาเอ่อออกมา ที่เธอพยายามเก็บซ่อนโดยหันหน้าไปทางอื่นเพื่อไม่ให้พวกเราได้เห็น เธอคงอายและไม่อยากให้เราเห็นความอ่อนแอของเธอ

พวกเราจึงเปลี่ยนเรื่องพูดคุย เพราะพวกเราซึ่งรวมทั้งสามที่เป็นคนต่างด้าวก็เกิดความรู้สึกที่คงคล้ายๆ กัน คือสงสารและเห็นใจชะตากรรมที่เกิดขึ้นกับเด็กตัวเล็กๆ อายุเพียง 14 ปี ซึ่งต้องดิ้นรนต่อสู้กับชีวิตในต่างถิ่น ต่างแดน และต่างภาษาเผ่าพันธุ์ แม้แต่ตัวเงินค่าแรงของเธอยังไม่ได้สัมผัสผ่านมือ

อีกสักพัก เธอเป็นฝ่ายเริ่มต้นก่อน เธอเล่าในสิ่งที่เธออยากบอกกับคนอื่นเพื่อระบายความอัดอั้นออกมา คำแรกที่เธอบอกคือ เธอคิดถึงพ่อและแม่ที่อยู่ทางบ้านมากที่สุด ไม่ได้เจอหน้าพ่อแม่มานานมาก อย่างที่เธอไม่เคยคิดมาก่อน เธอเล่าด้วยน้ำตาที่เอ่อล้นสลับกับการหันหน้าไปทางอื่น (พวกเราบางคนเดินออกไปจากวงด้วยอะไรที่กำลังปริ้มๆ อยู่เหมือนกัน)

เงินค่าแรงที่พี่สาวเป็นคนรับแทนทุกครั้ง เธอไม่รู้ว่่าพี่ได้เอาเงินของเธอส่งไปให้พ่อแม่หรือเปล่าหรือส่งไปให้แค่ไหน เธอไม่กล้าถามพี่สาว เธออยากรู้เรื่องทางบ้าน อยากได้พบพ่อแม่ที่จากกันมา 3 ปีกว่า

สุดท้าย เธอเล่าชนิดปลอกเปลือกชีวิตว่า ตั้งแต่วันที่เธอมาทำงานอยู่ที่นี่เธอไม่เคยมีเงินเก็บสักบาทเดียว เธอได้แต่อาหารและเสื้อผ้าที่พี่สาวซื้อให้เท่านั้น เมื่อไรเธอจะได้กลับบ้านก็ยังไม่รู้

พวกเรามองตาซึ่งกันและกัน เหมือนกับจะพยายามรับการซึมซับถึงความเสียขวัญของเธอ ความเหนื่อยล้าและอ่อนเพลียกับการทำงาน ความเบื่อหน่ายกับวิถีชีวิตที่อยู่คล้ายโดนกักขัง กับการแกะเปลือกและกลืนกุ้งในเมืองมหาชัย

เดิมทีพวกเรากะว่า จะถามเกี่ยวกับความคิดต่ออนาคตของตัวเธอ พวกเราเลิกคำถามนี้โดยทันทีแบบไม่ต้องบอกนัดหมายกัน เพียงแค่เส้นทางเดินที่เธอผ่านมา 3 ปีกว่า กับเด็กหญิงชนบทที่มีอายุแค่ 11 ปี ความกตัญญูของเธอยอมจำใจถึงความอบอุ่นของพ่อแม่ ผ่าข้ามเผ่าพันธุ์แผ่นดินถิ่นเกิด วังหนี่ด้าววจนหัวซุกหัวซุน

หลุดลอดมา และเคาะบุญเจอลุงใจดีปกป้องให้รอดเขี้ยวเล็บบรรดาสังสาราสัตว์มาได้ ทำงานเกือบ 4 ปีโดยไม่มีเงินเก็บสักบาท หรือแม้จะเดินไปแค่ฟุตบอลสนามที่อยู่น่าจากเธอไม่เกิน 30 ก้าวด้วยความอยากรู้และอยากเห็นตามประสาเด็กก็ยังไม่ได้เพราะกลัวถูกเจ้าหน้าที่จับด้วยข้อหาคนงานหนีเข้าเมือง

รายชื่อ

เธออายุ 23 ปี เป็นคนเชื้อชาติมอญในประเทศสหภาพพม่า เธออยู่ที่เมืองย่างกุ้ง เธอเรียนหนังสืออยู่ 10 ปี จนจบการศึกษาชั้นมัธยมปลาย เธอเป็นลูกคนที่ 3 คนสุดท้ายของครอบครัว บ้านของเธออยู่ชานเมืองมีที่ดินใช้ ทำนาประมาณ 10 ไร่ นอกเวลาทำนาจะปลูกผักเอาไว้กินและขาย ครอบครัวค่อนข้างจน เมื่อได้ข่าวมาก็ต้องเอาข้าวที่ปลูกได้แบ่งให้กับรัฐบาลเป็นจำนวน 3 ใน 10 ส่วน ไม่เช่นนั้นต้องโดนส่งให้ไปทำถนน 2 ถึง 3 เดือนให้รัฐบาลแทนการให้ข้าว

เธอเข้าในประเทศไทยเมื่อปีปลายปี 2542 โดยนายหน้าชาวพม่าเป็นผู้พาลักลอบเข้ามาทางอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เข้ามาโดยที่เธอไม่รู้ว่่านายหน้าฝั่งประเทศไทยจะมีงานอะไรให้เธอทำ จะได้เงินค่าจ้างเท่าไร เธอจะต้องเสียเงิน 7,000 บาทให้กับนายหน้าชาวพม่าเป็นรายเดือนหลังจากได้ทำงานแล้ว จากนั้นเธอก็เหมือนกับคนอื่น ๆ ที่ถูกนำเข้าประเทศไทยโดยให้อยู่ได้สินค้ารถบรรทุกขนาดเล็ก รถบรรทุกนำเธอมาที่มหาชัยตลอดการเดินทางนาน 10 กว่าชั่วโมง นอนมาในรถลำบากมากทนปวดท้องอยู่ได้สินค้าที่ทับเธอเอาไว้ตลอดการเดินทางจากอำเภอแม่สอดจนถึงอำเภอมหาชัย

ตอนแรกได้ทำงานที่โรงงานแกะเปลือกกุ้งอยู่ประมาณปีกว่า การที่เธอสามารถพูดอ่านภาษาอังกฤษได้ดี จึงได้งานใหม่เป็นแม่บ้านทำงานในบ้านซึ่งเป็นคนไทยในอำเภอมหาชัย ไปทำอยู่ประมาณ 2 เดือน ได้ค่าจ้างเดือนละ 2,000 บาท ครอบครัวนายจ้างค่อนข้างเป็นคนใจดีไม่ค่อยมีปัญหาอะไร แต่ต้องทำงานบ้านทุกอย่างจนแทบไม่มีเวลาพัก ต่อมาเธอได้รู้ข่าวจากญาติว่ามีโรงงานทำปลากกระป๋องต้องการรับคนงานหญิงชาวพม่าที่ไม่มีครอบครัวและเรียนจบชั้นมัธยมปลาย เธอจึงขออนายจ้างและรีบไปสมัครงานและได้งานที่โรงงานทำปลากกระป๋องทันที หลายคนที่นั่งคุยอยู่ด้วยบอกว่าเธอเป็นคนโชคดีมากกว่าคนอื่น ๆ

เธอได้มีบัตรอนุญาตทำงานในตอนโรงงานแห่งนี้ สำหรับคนทำงานต่างด้าวติดตัว ซึ่งนายจ้างโรงงานปลากกระป๋องไปทำให้โดยเก็บเงินค่าทำบัตรอนุญาตกับเธอ 6000 บาท ทำให้เธอสามารถเดินมาที่พักเดิมซึ่งเคยอยู่ตอนที่ทำงานโรงงานแกะกุ้งได้อย่างไม่มีปัญหากับตำรวจ เนื่องจากบัตรระบุที่ทำงาน และที่พักใหม่ก็อยู่ใกล้บริเวณเดียวกับที่พักเดิมที่เธอเคยอยู่ เธอเล่าว่าการได้ทำงานในโรงงานขนาดใหญ่ที่มีการดูแลคนงานดี คนงานจะไม่ค่อยมีปัญหาในการไปไหนมาไหน เพราะนายจ้างรับประกันที่จะดูแลคนงาน ส่วนเธอก็ต้องระวังไม่ให้เกิดปัญหาทั้งในโรงงานและนอกโรงงาน เพราะถ้านายจ้างรู้ว่าคนงานพม่าคนไหนไปสร้างปัญหาทั้งในโรงงานและนอกโรงงาน นายจ้างจะให้ออกจากงานทันที

ล่ามชาวพม่า ได้ช่วยเล่าเสริมว่า ระยะเวลาที่โรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่แถวสมุทรสาครบางแห่งซึ่งมีมาตรฐานสูง มักจ้างแรงงานชาวพม่าโดยให้ค่าจ้างเท่ากับคนงานไทย นิยมรับคนงานชาวพม่าที่มีความรู้ทางภาษาอังกฤษดี เข้าไปทำงานเนื่องจากโรงงานเริ่มใช้เทคโนโลยี ที่ต้องการคนงานซึ่งรู้ภาษาอังกฤษเข้าไป

ทำงาน และที่สำคัญคนงานพม่ามีความอดทนสูง พยายามทำงานเร็ว สิ่งให้ทำอะไรก็ตาม และไม่ค่อยมีปากเสียงกับหัวหน้างาน เพราะกลัวถูกให้ออกจากงาน

เธอทำงานที่โรงงานปลากะปองมาแล้ว 6 เดือน ที่ผ่านมามีการทำงานอยู่ในแผนกบรรจุโดยทำหน้าที่เอาปลาใส่กระป๋อง ได้ค่าจ้างวันละ 165 บาท ถ้าทำงานเกินกว่า 8 ชั่วโมง จะได้ค่าโอที 2 ชั่วโมง เป็นเงิน 30 บาท ในหนึ่งสัปดาห์จะทำงาน 6 วัน โดยเริ่มทำงานตั้งแต่ 7 โมงเช้าเลิก 6 โมงเย็น รวมกับการทำงานล่วงเวลา

โรงงานจะจ่ายเงินค่าจ้างเป็นรายวีค ทุกวันที่ 3 และ วันที่ 18 ของแต่ละเดือน เธอไม่สามารถใช้ประกันสังคมได้ แต่เธอสามารถใช้บัตรประกันสุขภาพโดยไปทำบัตร และไปรับบริการรักษาที่โรงพยาบาลสมุทรสาคร ที่ผ่านมามีเธอป่วยเป็นไข้หวัดไปรับการรักษา 1 ครั้ง เธอบอกว่าพอใจในการให้บริการ ดีกว่าที่โรงพยาบาลที่ประเทศของเธอเสียอีก

ถามเธอว่าเคยมีปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่รัฐบาลหรือไม่ เธอบอกว่าเมื่อปี 2544 ไปทะเลาะกับคนไทยที่เป็นวัยรุ่นคนไทยที่อยู่ห้องคนละตึกกัน มีหน้าตาตรงกันพอดี ขึ้นหน้าที่หน้าตาดูว่าเราเป็นพวกไม่มีอะไร พวกเราเจ็บใจเลยรวมเงินกันไปซื้อวิทยุเครื่องใหญ่ๆประมาณ 5,000บาทเปิดแข่งกับบ้านเขา เปิดได้วันเดียว เขาไปแจ้งเจ้าหน้าที่ว่าพวกเราเป็นคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง เจ้าหน้าที่มาตรวจที่ห้องพวกเราว่าเปิดวิทยุเสียงดัง แล้วจะเอาเรื่องที่ไม่มียบัตรคนงานต่างด้าวและหลบหนีเข้าเมือง คุยกันอยู่นานพวกเธอเลยต้องยอมเสียวิทยุเครื่องนั้นไปแทนตึกว่ามีปัญหาอย่างอื่น พวกวัยรุ่นคนฝั่งโน้นเห็นเราถูกตำรวจจับ เลยหัวเราะเย้ยพวกเรากันในใหญ่ตอนตำรวจมาตรวจ จากนั้นมาต้องปิดหน้าต่างไม่ยอมเปิดอีกเลย พวกเราและล่ำมเลยหัวเราะในความเสียเปรียบและเสียของของเธอตามพวกวัยรุ่นไปด้วยอีกครั้ง เธอพูดปนหัวเราะว่าพวกเธอไม่ได้โกรธเจ้าหน้าที่หรอก แต่เจ็บใจหน้าตาต่างบ้านนั้นและไม่เคยเปิดใช้อีกเลย หลังจากย้ายห้องพักไปอยู่ที่อีกแห่งจึงหมดปัญหากับพวกวัยรุ่นไทยกลุ่มนั้นไปเอง

ถามว่าเธอนำเงินไปใช้จ่ายอะไรบ้าง เธอเล่าว่าแต่ละเดือนเธอจะได้ค่าจ้างเป็นเงินรวมทั้งเงินค่าล่วงเวลา ประมาณเดือนละ 5,000 บาท เธอใช้เงินเป็นค่าที่พัก 550 ต่อเดือน เป็นค่าน้ำและค่าไฟฟ้าอีก 100 บาท ต่อเดือน โดยอยู่รวมกับเพื่อนที่ทำงานโรงงานปลากะปองด้วยกัน ซึ่งนายจ้างเจ้าของโรงงานเป็นผู้จัดหาแหล่งและห้องพักให้สำหรับให้คนงานชาวพม่าพักรวมกันโดยเฉพาะ ห้องที่เธอพัก กว้างประมาณ 3.5 เมตร ยาว 7 เมตร อยู่ด้วยกันทั้งหมด 7 คนเป็นผู้หญิงที่ไม่มีครอบครัวทั้งหมด รวมแล้วแต่ละคนต้องจ่ายเงินเป็นค่าที่พักเดือนละ 650 บาท เธอไม่ต้องเสียค่ารถเพราะเดินจากที่พักไปที่ทำงานใช้เวลาประมาณ 15 ถึง 20 นาทีก็ถึง

จ่ายเงินเป็นค่าอาหารเดือนละประมาณ 2,000 บาท มือกลางวันจะซื้ออาหารกินที่โรงงาน แต่อาหารเข้ากับอาหารเย็นจะทำกินร่วมกันในที่พัก

ที่เหลือเอาไปทำบุญเดือนละ 100 ไม่เกิน 200 บาท ซื้อของใช้ส่วนตัวบ้างไม่เกิน 300 บาท ที่เหลือจัดส่งให้ทางบ้าน 3 เดือนต่อครั้งเป็นเงิน 10,000 บาท เมื่อก่อนนี้ตอนทำงานโรงงานแกะเปลือกกุ้งเธอสามารถส่งให้ทางบ้านได้เพียง ประมาณ 4,000 ถึง 5,000 บาทต่อ 3 เดือน จะไม่เก็บเงินไว้ที่ตัวเองมากนักกลัวถูกยึดเหมือนกับเพื่อนๆที่เคยเกิดปัญหาเป็นประจำ

เธอเล่าเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับคนงานไทยในโรงงานเดียวกัน ที่โรงงานปลากะปองมีคนงานไทยและคนงานพม่าทำงานร่วมอยู่ด้วย แต่โดยส่วนใหญ่คนงานผู้หญิงจะเป็นคนงานพม่า(คนชาวมอญ) คนงาน

หญิงพม่าพยายามไม่ทำอะไรให้คนงานไทยไม่พอใจ เห็นมีบางคนในวันหยุดก็ไปช่วยสอนภาษาอังกฤษให้ลูกหลานที่บ้านคนงานไทยจนสนิทกัน

นายจ้างมักชอบรับคนงานพม่าเข้าทำงานมากขึ้น เนื่องจากคนงานพม่าจะทำงานไม่ค่อยมีปากเสียงกับใคร เพราะกลัวนายจ้างให้ออกจากงาน

เมื่อถามถึงการเลือกปฏิบัติระหว่างคนงานไทยกับคนงานพม่าในที่ทำงานหรือไม่ เธอบอกว่า เข้ามาทำงานนี้ได้ 6 เดือน ในความรู้สึกของเธอหัวหน้างานไม่มีการเลือกปฏิบัติระหว่างคนงานพม่ากับคนงานไทย ค่าจ้างก็ได้เท่าๆกัน งานหนักงานเบาก็ไม่ต่างกันเนื่องจากในแต่ละแผนกจะถูกแบ่งงานแตกต่างกันไป ดังนั้นจึงไม่รู้สึกว่าเกิดปัญหาเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าค่าจ้างและงานหนักเบา

บางครั้งคนงานไทยบางคนชอบด่าพวกเธอว่าเป็นพวกไม่มีอะไร เข้ามาของานขอข้าวคนไทยกินมาสร้างปัญหาปล้นจี้ในเมืองไทยเป็นประจำ ถูกด่าบ่อยๆ เธอก็ไม่ใส่ใจนานๆไปพวกคนงานไทยก็หยุดพูดไปเองไม่ค่อยโดนถูกกลั่นแกล้งจากคนงานไทย หรือจากนายจ้าง คนงานไทยที่ทำงานด้วยกันโดยส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีปัญหา หลายคนเห็นใจและเข้าใจเรา

ความรู้สึกเล็กๆเธอบอกเราว่า มีความน้อยใจที่คนไทยบางคนชอบดูถูกพวกเธอว่าเป็นพวกที่ไม่มีอะไร มันเจ็บใจ ซึ่งเมื่อก่อนหน้านั้นสมัยเด็กๆ พ่อแม่ปู่ย่าเล่าให้ฟังว่าคนไทยเป็นเพื่อนบ้านที่ดีไม่เคยข่มเหงรังแกคนมอญ ใจกว้างใจได้มากกว่าคนพม่า

หัวหน้างานที่โรงงานปลากระป๋องเป็นผู้หญิงคนไทย บางคนก็ดูด่าเก่ง บางคนก็ดีมาก เธอจึงไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการถูกลวนลามในที่ทำงาน แต่นอกโรงงานเดินตามถนนก็มีบ้างเป็นของธรรมดา และต้องพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดหรือมีปัญหา

เธอมีพี่น้องทั้งหมด 5 คน เธอเป็นลูกคนที่ 5 เข้ามาทำงานในประเทศไทย 3 คน ผู้ชายอีก 2 คนทำไร่นาอยู่ที่เมืองย่างกุ้งและคอยดูแลพ่อแม่ไปด้วย

เมื่อถามถึงอนาคตของเธอ เธอบอกว่ามันจะเป็นอย่างไรต่อไปคงต้องปล่อยให้เวลาผ่านไปสักระยะไม่กล้าคิดตอนนี้ หาเงินส่งให้พ่อแม่ได้มีเงินใช้ก็พอใจแล้ว ซึ่งถ้าที่บ้านสามารถเก็บเงินที่ส่งไปให้จนมีทุนสักก้อนก็จะกลับไปประเทศพม่า เพื่อเปิดร้านขายของเล็กๆของตนเองที่เมืองย่างกุ้ง

2.2 กรณีศึกษา คนงานหญิงมีสามีแต่ไม่มีลูก

รายแรก

เธออายุ 27 ปี ชาวเมืองมดง เชื้อสายชาวมอญ จบการศึกษามัธยมต้น ครอบครัวเดิมอยู่ที่เมืองมดงอยู่ด้วยกัน 4 คน คือ แม่ ตัวเธอ และน้องชายอีก 2 คน ครอบครัวมีอาชีพทำนาและปลูกพืชผักต่างๆ เป็นหลักในที่ดินประมาณ 5 ไร่

ถามเธอเกี่ยวกับสาเหตุที่ต้องเข้ามาทำงานในประเทศไทย เธออธิบายว่า ที่พม่าต่างกับเมืองไทย งานที่จะทำหายากโดยเฉพาะผู้หญิง ครอบครัวมีเงินที่ได้จากการขายข้าวและผักต่างๆในแต่ละเดือนได้ไม่พอที่จะ

ใช้จ่ายในบ้าน งานอื่นๆที่จะทำก็หายาก เธอได้แต่ช่วยทำงานในบ้านซึ่งไม่มีรายได้ มีญาติที่เข้ามาทำงานในเมืองไทยและสามารถส่งเงินไปช่วยให้ที่บ้านได้ เธอจึงอยากเข้ามาทำงานหาเงินกลับไปช่วยที่บ้านบ้าง ในตอนนั้นมีคนแถวบ้านชวนเธอเข้ามาทำงานในเมืองไทยด้วย จึงตัดสินใจเข้ามาเมืองไทยด้วยกันกับเพื่อนๆหลายคน

การเข้ามาทำงานในประเทศไทย ตัวเธอจะต้องเสียเงินเป็นค่านายหน้าหางานพร้อมค่าเดินทางเป็นจำนวนเงิน 13,500 บาท โดยตกลงกับนายหน้าชาวพม่าว่าเมื่อได้งานทำ เธอจะผ่อนเงินชดใช้ให้นายหน้าที่หางานเป็นรายเดือน ภายในระยะเวลา 1 ปีหลังจากได้ทำงาน

วิธีการเดินทางออกจากประเทศพม่าเข้ามาประเทศไทย นายหน้าพาเธอเดินทางด้วยเรือยนต์ โดยใช้เวลาเดินทาง 2 วันจากเมืองมดงตรงมาขึ้นที่จังหวัดระนอง ออกจากจังหวัดระนองเธอออกเดินทางตอนค่ำโดยซ่อนตัวมากับรถบรรทุกที่มีล้งปลาปิดทับพวกเธอจำนวน 12 คน มาที่อำเภอมหาชัย โดยให้พวกเธอนอนชุกอยู่ในช่อไม้ได้ล้งปลา มาถึงอำเภอมหาชัยในตอนเช้ามืด

เธอและเพื่อนถูกจัดให้มาทำงานแกะกุ้ง ซึ่งตอนนั้นมีงานมากทำทั้งกลางวันกลางคืน เธอมีเงินบาทติดตัวมา 2000 บาทที่ได้จากการเอาเงินพม่าแลกไว้ตอนก่อนมา จ่ายเป็นค่าเช่าห้องคนละ 300 บาทอยู่รวมกับเพื่อนๆ ทั้ง 12 คนตอนหลังจึงแบ่งแยกออกไปอยู่อีกห้อง

เธอเริ่มงานทำงานที่โรงงานแกะกุ้ง โดยตื่นนอนตั้งแต่ตี 1 เหมือนกับคนอื่นๆที่ลุกตื่นกัน อาบน้ำอย่างรวดเร็วแล้วรีบกินข้าว เพื่อไปให้ถึงโรงงานตี 3 ตามคนงานอื่นๆเขาไปที่โรงงาน ก่อนหน้านั้นหัวหน้างานได้เอาถุงมือ ปลอกแกะกุ้ง ผ้ากันเปื้อนและหมวกฝาอกให้มากับคนงานเพื่อใช้สำหรับทำงาน

ต่อจากวันนั้นเธอและเพื่อนที่มาด้วยกันก็เริ่มหัดแกะกุ้งตามคนอื่นๆ และเริ่มชินกับการตื่นนอนตั้งแต่ตี 1 จัดเตรียมอาหาร และอาบน้ำเตรียมตัวไปทำงานในแต่ละวัน กว่าจะได้เลิกงานประมาณ 1 ทุ่มถึง 3 ทุ่มแทบทุกวัน

การทำงานที่โรงแกะกุ้งจะเริ่มต้นเมื่อเวลาตี 3 แต่ละคนต้องรีบเอาถังพลาสติกไปใส่กุ้งมาแล้วรีบแกะ เปลือกกุ้งอย่างรวดเร็วเท่าที่จะเร่งมือได้ เพราะเป็นงานเหมาตามแต่ใครจะแกะได้มากเท่าไร

ในแต่ละวัน โรงงานจะให้น้ำสะอาดสำหรับใช้ล้างทำความสะอาดมือและร่างกายเพียง 1 ถังเล็กๆต่อวัน(ประมาณ 4-5 ลิตร)

วิธีการแกะกุ้ง คือต้องสวมถุงมือยางแล้วสวมถุงมือผ้าทับถุงมือยางอีกชั้น โดยใช้ปลอกเหล็กสวมที่นิ้วหัวแม่มือใช้ในการแกะเปลือกกุ้งให้หลุดออกจากตัวกุ้ง เมื่อกุ้งเต็มตะกร้าก็จะนำไปซึ่งที่จุดซังน้ำหนัก

ปัญหาเกี่ยวกับน้ำหนักกุ้งที่แกะแล้วเมื่อนำไปซังน้ำหนักจะหายเป็นประจำทุกวัน ประมาณ 2-3 กิโล เป็นอย่างนี้ในทุกครั้ง ซึ่งพวกเธอไม่สามารถตรวจสอบหรือแก้ไขปัญหานี้ได้ เนื่องจากหน้าปัดที่ซังจะหนักน้ำหนักให้หัวหน้างานเห็นเท่านั้น ส่วนอีกด้านของฝั่งคนงานเขมจะเสียไม่สามารถรู้น้ำหนักที่แท้จริงได้ ตอนแรกๆเธอเคยเอากุ้งที่ตนเองแกะได้ไปซังและชะโงกเข้าไปดูตาซัง หัวหน้าตะหวาดว่าจะโงกเข้าไปทำไม คิดว่าเขาโงกโงกไหม เธอโดนตีดน้ำหนักกุ้งครั้งหนึ่งจากที่นำไปซังเป็นการลงโทษ น้ำหนักกุ้งที่ทำได้อิงหมดไปมากขึ้น ตั้งแต่นั้นมาพวกที่มาด้วยกันเลยไม่มีใครกล้าดูยอมาให้เขาเอาไป

ปัญหาด้านสุขภาพ เธอชี้ให้ดูร่องด้านหลังที่เป็นเม็ดแผลเรื้อรังเนื่องจากชอบรองเท้ายางกัดรักษาไม่ค่อยหาย ถึงหน้าหนาวแผลจะเจ็บมากต้องเอาผ้าปิดทับไว้ไม่ให้ถูกชอบรองเท้า

เธอเอานิ้วมือกดเนื้อที่หน้าแข้งให้เราดู มันเป็นรอยบุ๋มตามที่เธอกด เธอบอกว่านี่ยังไม่ค่อยเท่าไรเมื่อ ก่อนที่มีงานมากทำให้เธอจะบวมมากกว่านี้ เนื่องจากต้องยืนทั้งวัน

ช่วงที่มีงานมาก ถึงแม้เธอจะมีรายได้มาก แต่ร่างกายอ่อนเพลียอย่างมากเช่นกัน เลิกงานแต่ละวันจะต้องรีบซักผ้าอาบน้ำอย่างรวดเร็วเท่าที่จะทำได้แล้วรีบนอนพักผ่อน วันหยุดเสาร์อาทิตย์ก็จะนอนพักผ่อนอย่างเต็มที่เพื่อให้มีหายเพลียมีแรงทำงาน

อาทิตย์หนึ่งจะทำงานเพียง 5 วัน วันเสาร์กับวันอาทิตย์เป็นวันหยุด เธอถือเป็นวันที่ตนเองมีความสุขมากที่สุด เพื่อจะได้พักผ่อนร่างกาย เพราะเหนื่อยอ่อนเพลียมากจากการทำงานมาอย่างที่ไม่เคยเจอมาก่อน

ในช่วงที่มีงานแะก้งมาก ๆ แต่ละเดือนจะได้เงินค่าจ้างจากการเหมาแะก้งประมาณ 4000 ถึง 5000 บาทแทบทุกเดือน ซึ่งหลังจากที่เธอได้خذใช้เงินค่านายหน้างานจนหมดแล้ว จึงส่งเงินให้พ่อแม่ทางบ้านทุกเดือนประมาณ 2000 บาท ที่เหลือเป็นค่าเช่าที่พักเดือนละ 300 บาท ที่ร่วมเฉลี่ยจ่ายกับเพื่อนที่พักรวมอยู่ด้วยกันจำนวน 8 คน จ่ายเป็นค่าอาหารประมาณวันละ 30 บาท ต้องกินกับข้าวอย่างประหยัดมากโดยการทำกินรวมกับคนที่พักอยู่ในห้องเดียวกัน ต้องกินข้าวให้มาก ๆ กินกับข้าวให้น้อย ๆ

ต้นปี 2544 เธอได้แต่งงานกับสามีที่ทำงานอยู่โรงงานเดียวกัน แต่ทำหน้าที่เกี่ยวกับขนย้ายและยกถังขึ้นลงรถ หลังจากแต่งงานแล้วได้ย้ายที่พักไปอยู่ด้วยกันต่างหาก ซึ่งเป็นห้องแถวห้องเล็กๆอยู่ด้วยกัน 2 คนกับสามี เมื่อแต่งงานแล้วเธอต้องกินยาคุมเพื่อป้องกันตัวเธอไม่ให้มีลูก เพราะจะทำให้เธอและสามีลำบากมาก เนื่องจากนายจ้างจะไม่ยอมให้คนงานหญิงมีครรภ์ทำงานแะก้งในโรงงาน และที่สำคัญรายได้ของเธอและสามีรวมกัน 2 คนแล้วยังแทบไม่พอใช้ ถ้ามีลูกเธอต้องออกจากงานมาเลี้ยงลูก สามีทำงานคนเดียวมีรายได้ประมาณไม่ถึง 4000 บาท เราเข้ามาเพื่อทำงานและหารายได้ตรงนี้ เป็นเรื่องสำคัญที่สุด เธอกล่าวสรุป

เกี่ยวกับการขอมีบัตรอนุญาตทำงาน ตอนแรกเธอเสียเงินให้นายจ้างไปเพื่อขอมีบัตรเป็นเงินจำนวน 5000 บาท มาเสียอีกครั้ง จำนวน 3000 บาท เมื่อได้บัตรมาแล้วนายจ้างเขายึดบัตรเก็บเอาไว้ที่นายจ้าง โดยถ่ายเอกสารสำเนาให้เธอเก็บไว้เช่นเดียวกับคนงานอื่นๆ เช่น เมื่อตอนปลายปี 2544 เธอและสามีเกิดปัญหาตอนไปที่ตลาด เนื่องจากถูกเจ้าหน้าที่ขอตรวจบัตรซึ่งเธอและสามีไม่มีบัตรจริงมีแต่ใบถ่ายเอกสารจึงถูกนำตัวไปที่สถานี ได้ติดต่อให้นายจ้างไปรับตัวแต่นายจ้างก็ไม่ยอมไปอ้างว่าไม่ว่าง เธอและสามีต้องยอมจ่ายเงินไป 4000 บาทจึงออกมาได้ เรื่องสำเนาบัตรอนุญาตคนงานต่างตัวเป็นปัญหากับคนงานส่วนใหญ่เนื่องจากเจ้าหน้าที่ไม่ยอมรับโดยอ้างว่าอาจเป็นสำเนาปลอม กลายเป็นปัญหาที่มักจะถูกเจ้าหน้าที่ขอตรวจค้นเป็นประจำ และคนงานส่วนใหญ่ต้องเสียเงินเพื่อให้ออกมาหมดไป

ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2544 งานแะก้งลดน้อยลงทุกโรงงาน โรงแะก้งที่เธอทำบางวันไม่มีแะก้งเข้ามาให้ พวกเราทำกันเลย บางวันได้ 10 ถึง 15 บาทก็มี ตอนนี้นักงานแะก้งทุกแห่งลำบากมาก ตัวเธอไม่ได้ส่งเงินให้ที่บ้านมา 4 เดือนแล้ว ค่าเช่าห้องยังต้องยืมเพื่อนๆ มาจ่าย 2 เดือนแล้ว จะเปลี่ยนงานก็ไม่ได้เพราะบัตรอนุญาตกำหนดชื่อนายจ้างไว้ งานไม่มีก็ไม่สามารถไปหางานอื่นได้ ไปเจอนายจ้างที่ไม่ดีจะหางานใหม่ทำก็ไม่ได้ ตอนนี้เธอและสามี และคนงานแทบทุกคนต้องอดทนกันอย่างมาก เพราะงานมีน้อยไม่พอสำหรับการกินอยู่ในแต่ละวัน ต้องลดรายจ่ายให้ต่ำ กินข้าวลดลงเหลือเพียง 2 มื้อต่อวัน จะกลับไปบ้านก็ต้องเสียเงินมาก กลับไปที่พม่าก็ไม่มีการทำเช่นกัน ค่าเงินก็ต่ำทำอะไรไม่ได้

ระยะนี้ เริ่มเกิดปัญหาทะเลาะขัดแย้งระหว่างคนงานกะกึ่งด้วยกัน สาเหตุจากการแย่งกึ่ง เริ่มมี ปัญหาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทุกคนก็อยากได้กึ่งนามากๆเลยเกิดปัญหาแย่งทะเลาะขัดแย้งกัน

พยายามออกไปหางานที่ใหม่ทำ โดยการไปพบเพื่อนที่โรงงานอื่นๆ แต่ไม่ได้ผลเพราะโรงงานส่วนใหญ่ มีงานลดน้อยลงและมีคนงานใหม่เข้ามาเพิ่มอีก บางรายมีเงินทุนมากน้อยก็ไปสั่งซื้อปลาแห้งที่จังหวัด ระนองเอามาขายแต่ขายได้บ้างนิดหน่อย เนื่องจากคนส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีเงินซื้อ

ตอนนี้ปัญหาของคนงานที่เข้ามาทำงานในมหาชัย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานกะกึ่งส่งเข้าห้องเย็น รายได้ เกิดจากจำนวนกึ่งที่เข้ามางานลดน้อยลงอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน ก่อนหน้านี้เวลางานน้อยก็ยังมีกึ่งให้ทำถึง เย็น 4 ถึง 5 โมง มันพออยู่ได้ไม่เดือดร้อน แต่ครั้งนี้ทำงานแค่ 8 - 9 โมงเช้า บางวันอย่างมากถึงเที่ยง งานก็ หมดแล้ว รายได้จึงลดน้อยลงทำให้เกิดปัญหา

รายที่สอง

เธออายุ 20 ปี เป็นคนชาวเมืองมุกดา เชื้อชาติมอญในประเทศสหภาพพม่า ครอบครัวของเธอมืออาชีพ ทำนาทั้งครอบครัว เธอจบการศึกษาชั้นประถม 5

เธอแต่งงานเมื่อปี 2543 กับสามีที่เป็นคนหมู่บ้านเดียวกันกับเธอ หลังจากแต่งงานแล้ว เธอเดินทาง เข้ามาทำงานในประเทศไทยพร้อมกับสามี โดยเธอและสามีต้องเสียทองคำเป็นน้ำหนักคนละ 1 บาท ให้นาย หน้างานชาวพม่าจากนั้นจึงพามาส่งให้นายหน้าคนไทย โดยวิธีการซ่อนพรางมาในรถบรรทุกซึ่งมีสินค้าปิด ทับกลุ่มคนงานจำนวน 3 คนเอาไว้ โดยมาทางสามองค์ อำเภอสังขะ จังหวัดกาญจนบุรี เรื่อยมาจนถึงอำเภอ เมืองมหาชัย เป็นระยะการเดินทาง 500 กว่ากิโลเมตร

เธอต้องนอนอยู่ใต้กองสินค้าของรถบรรทุกที่จัดทับซ่อนเธอเอาไว้เป็นเวลานานนับ 10 ชั่วโมงกว่ารถ จะนำเธอและสามีมาถึงแหล่งนายหน้าคนไทยที่อำเภอเมืองมหาชัย เธอเล่าว่าจากการที่ต้องอยู่ใต้สินค้าเป็น เวลานานทำให้ร่างกายเธอแทบขยับเขยื้อนไม่ได้ต้องนอนพักเกือบ 2 วัน ร่างกายจึงสามารถกลับเป็นปกติเหมือน เดิม ต่อจากนั้นนายหน้าจึงพามาส่งที่โรงงานกะกึ่ง แล้วเริ่มลงมือทำงานทันทีในวันที่ไปพบนายจ้าง นายจ้าง จะให้ถุงมือยางกับถุงมือผ้า หมวก และปลอกสำหรับสวมนิ้วหัวแม่มือใช้ในการแกะเปลือกกุ้ง

ที่พักหลังที่เธออยู่เป็นอาคารคอนกรีต 4 ชั้น ห้องในอาคารทั้งหมดใช้เป็นที่พักของคนงานพม่าซึ่งรวม กันเช่าอยู่ด้วยกัน ย่านนี้เป็นแหล่งใหญ่ที่คนงานพม่าเข้ามาใช้เป็นที่อยู่อาศัยรวมกัน ถึงแม้จะเป็นแหล่งที่อยู่ ของคนจำนวนมาก แต่สะอาดมากเมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งชุมชนอุตสาหกรรม หรือชุมชนคนไทยที่มีฐานะร่ำรวย เราลองถามล่ำมว่า ทำไมที่พักอาศัยแถวนี้จึงดูสะอาด ได้รับการอธิบายว่า คนมอญเขาถือเรื่องที่อยู่อาศัยมาก บ้านจะต้องสะอาด ลานบ้าน ทางเดิน ต้องกวาดเก็บ และจัดเก็บสิ่งของในบ้านให้เข้าที่เรียบร้อยอยู่เป็นประจำ เป็นสิ่งที่เขาถือมากซึ่งมันติดตัวมาจากบ้านของพวกเขา

ภายในห้องที่เธอและสามีพัก แทบทุกตารางเมตร จะถูกใช้ประโยชน์เป็นที่หลับนอน มีเตียงนอน ของ คนงาน 8 เตียง ถูกวางอย่างชนิดที่มีเตียงนอนห่างกันประมาณ 1 เมตร มีผ้าม่านกันระหว่างเตียง และที่ตรง กลางมีช่องทางสำหรับใช้เดินประมาณไม่เกิน 2 เมตร ความยาวของห้องรวมประมาณ 18 เมตร มีตู้กับข้าวใช้ รวมกัน ช่องว่างระหว่างเตียงเป็นที่วางเสื้อผ้าและของใช้แต่ละคน มีการร่วมกันดูแลทำความสะอาดที่เราเห็น

แล้วยังทิ้ง แสดงว่าพวกเขาจัดระบบวางแผนในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้เป็นอย่างดี ไม่สกปรก ไม่รกรุงรัง การวางสิ่งของไม่ระเกะระกะ ขนาดอยู่รวมกันมากถึง 16 คน มีพระพุทธรูปองค์เล็กๆ 1 องค์ และหิ้งสำหรับพระพุทธรูปอยู่สูงกว่าศีรษะ มีกระถางธูปซึ่งดูแล้วคงจะมีการไหว้พระบ่อยๆ แต่ไม่มีก้านธูปค้างอยู่มากนักแสดงว่ามีการนำไปทิ้งทุกวัน ห้องน้ำมีประมาณ 3 หรือ 4 ห้อง เราไม่กล้าไปเปิดดูทุกห้องว่าเป็นห้องสำหรับใช้ทำอะไรบ้าง มีเตาแก๊ส แบบเล็กๆ 1 เตา ซึ่งน่าจะเป็นการรวมซื้อแก๊สและใช้ทำอาหารร่วมกันของคนในห้องนั้น

สิ่งเหล่านี้แสดงถึงความเป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์ช่วยเหลือระหว่างคนที่อยู่รวมกัน เป็นชุมชนของความเห็นพ้องและการมีวัฒนธรรมที่เหมือนกัน ที่ต่างจากชุมชนที่เป็นคนงานภาคอุตสาหกรรมที่เป็นคนไทย หรือชุมชนแออัดในย่านคลองเตย

คนมอญแทบทุกคนไม่ว่าหญิงหรือชาย ชอบกินหมากพลูตามรสชาติแบบฉบับของคนรามัญ เพื่อนเราลองเข้าไป 1 อัน หัวตัวเลยอธิบายไม่ถูก รู้แต่ว่ารสมันจัดและมันดี ที่เล่ามบอกกับเราว่าไม่เหมือนหมากของแขกแถวพาดูร์ และหมากของไทย

เธอเล่าว่า เวลาทำงานจะเริ่มตอนตี 3 ของทุกวัน ที่พักของเธอและสามี เป็นห้องอยู่รวมกับครอบครัวอื่นๆอีกรวม 8 ครอบครัว จำนวน 16 คน นอนพักรวมในห้องเดียว ดังนั้นทุกคนจึงต้องตื่นนอนก่อนตี 1 เป็นอย่างช้า เพื่อแข่งขันกันอาบน้ำและแต่งตัวไปให้ถึงที่ทำงานก่อนตี 3

การทำงานที่โรงงานแกะกึ่ง คนงานที่มีหน้าแกะกึ่งทั้งหมด เป็นผู้หญิง ประมาณ 300 คน ส่วนคนงานผู้ชายจะทำหน้าที่ยกถังถังลงจากรถบรรทุก นำถังที่ปลอกเปลือกแล้วเอาถังใส่รังสำหรับแช่แข็ง นำขึ้นรถบรรทุกไปเข้าห้องเย็น มีประมาณ เกือบ 100 คน

เธอและเพื่อนคนงาน จะแกะกึ่งตั้งแต่ตี 3 เรื่อยไปจนสายประมาณ 8 โมง ท้องเริ่มหิวแต่คนจะต้องผลัดกันออกมากินข้าว นายจ้างไม่ได้จัดเวลาหยุดพักกินข้าวสำหรับคนงาน เธอต้องเร่งรีบกินข้าวที่เตรียมมาจากที่พักอย่างรวดเร็ว กินเสร็จต้องเข้าทำงานต่อทันที เพื่อให้คนอื่นที่ขี้ยังไม่ได้กินออกมากินต่อ มื้อกลางวันก็เช่นกัน ไม่มีการหยุดพักแต่อย่างใด

การเลิกงานขึ้นอยู่กับปริมาณงานที่เข้ามามีมากหรือน้อยในแต่ละวัน ถ้าปานกลาง เย็น 5 โมงก็เลิก ถ้างานมากต้องทำต่อไปจนถึง 1 ทุ่ม บางครั้งอาจถึง 3 ทุ่ม

รายได้ของเธอก็เหมือนกับเพื่อนคนงานทุกคน คือได้ค่าจ้างเป็นรายเหมาตามที่แต่ละคนจะทำได้ โดยคิดค่าจ้างกิโลละ 5 บาท รายได้ในช่วงที่มีงานมาก ๆ จะได้เงินสูงสุดสัปดาห์ละประมาณ 1,000 บาท

ตั้งแต่เดือนตุลาคมเมื่อปีที่แล้วเป็นต้นมา งานมีลดน้อยลงเรื่อย ยิ่งระยะช่วง 2 เดือนที่ผ่านมาแทบไม่มีเข้ามา บางวันจะได้ค่าจ้างวันละ 5 บาทถึง 10 บาท คือสัปดาห์ละประมาณ 30 กว่าบาทเท่านั้นหรือตกเดือนละประมาณ 120 บาท

การให้ค่าจ้าง นายจ้างจะให้ค่าจ้างเป็นเงินอย่างเดียวเท่านั้น ไม่มีการให้เป็นสิ่งของหรือให้เป็นสวัสดิการแต่อย่างใดทั้งสิ้น

เธอเล่าวิธีการจ่ายค่าจ้างให้ฟังว่า นายจ้างจะไม่จ่ายค่าจ้างให้ทุกคนในคราวเดียวกัน แต่เขาจะเริ่มนับว่าคนงานคนไหนเริ่มเข้ามาทำงานในวันแรกเมื่อวันอะไร จากนั้นนับต่อไปอีก 10 วันรวมทั้งวันเสาร์และวันอาทิตย์ที่เป็นวันหยุดด้วย ซึ่งใน 10 วัน จะเป็นวันที่เธอทำงานจำนวน 8 วันและวันหยุด 2 วัน จากนั้นนายจ้าง

จะจ่ายเงินค่าจ้างให้เธอเพียง 5 วันก่อน ยังมีเงินค่าจ้างค้างอยู่อีก 3 วัน จากนั้นในการจ่ายค่าจ้างครั้งต่อไป จะนับวันที่ทำงานต่ออีก 5 วัน นำค่าจ้างที่ทำงานได้ใหม่อีก 2 วันรวมกับค่าจ้างที่ค้างอยู่เดิม 3 วัน จ่ายให้คนงานครั้งต่อไปเรื่อยๆ ในแต่ละสัปดาห์ ดังนั้น แต่ละคนจึงได้เงินค่าจ้างสัปดาห์ละ 5 วัน เหลือค้างไว้ 3 วันเอาไปรวมกับอีก 2 วันในสัปดาห์ถัดไปเรื่อยๆ

เธอและสามียังไม่เคยเปลี่ยนที่ทำงานเนื่องจากงานหายากมาก นอกจากนั้นการจะไปหางานที่แหล่งอื่น ๆ มีความเสี่ยงที่จะต้องถูกเจ้าหน้าที่จับกุม เนื่องจากนายจ้างยึดบัตรอนุญาตเอาไว้ โดยถ่ายเป็นสำเนาเอกสารให้เท่านั้นแต่ไม่ยอมให้บัตรอนุญาตตัวจริงกับเธอกลัวเธอจะหนีไปทำงานที่แหล่งงานอื่น

ปัจจุบัน เธอและสามีได้ทำบัตรสำหรับคนงานต่างด้าวแล้ว ตอนที่ทำบัตรอนุญาตให้คนต่างด้าวทำงาน เธอกับสามีต้องเสียเงินให้นายจ้างเป็นเงินค่าทำบัตรถึง 14,000 บาท แต่นายจ้างไม่ยอมให้บัตรอนุญาตกับเธอ ถ่ายเป็นเอกสารให้เท่านั้นเอาไปใช้ทำอะไรไม่ได้ ตำรวจเขามาตรวจเขาบอกว่าคนงานอาจทำใบปลอมมาหลอกตำรวจก็ได้ เขาไม่ยอมรับ ซึ่งมันก็จริงของเขาแต่สาเหตุมันอยู่ที่นายจ้าง

เมื่อถามถึงสาเหตุที่ต้องเข้าทำงานในประเทศไทย เธอบอกว่าต้องการหาเงินส่งไปช่วยพ่อแม่ที่บ้านที่มีอาชีพปลูกผักและกั้วผักยาว ครอบครัวมีฐานะยากจนและมีหนี้สิน ครอบครัวตกอยู่ในสภาพที่ลำบากมาก จึงต้องดิ้นรนเข้ามาทำงานในประเทศไทย ถึงแม้ก่อนที่จะเข้ามาก็รู้ว่าอยู่ในประเทศไทยต้องลำบาก แต่ต้องจำยอมเพื่อให้มีงานและมีรายได้ส่งกลับไปให้ที่บ้าน

เธอเล่าว่าช่วงนี้ประมาณ 3 เดือนแล้วงานมันมีน้อยติดต่อกันมา ได้พยายามออกไปหางานที่อื่นทำ แต่ไม่เป็นผล ทุกแห่งเป็นเหมือนกันหมด

ซ้ำร้ายตอนที่ออกไปหางานข้างนอกทำต้องตาไวอย่าให้ต้องเจอกับเจ้าหน้าที่ ที่ผ่านมามีต้องวิ่งหนีเจ้าหน้าที่ไม่น้อยกว่า 2 ครั้งอาศัยที่วิ่งหนีเข้าป่าหน้ำป่าจากแก่งเลยรอดมาได้ทุกครั้ง ถ้าหากหนีไม่รอดเงินที่ติดตัวไปจะโดนยึดเอาไปหมด ถ้าใครไม่มีจะถูกนำตัวไปสถานียังทำให้ต้องเสียเงินมากขึ้นกว่าถูกยึดเสียอีก

ช่วง 3 - 4 ที่ผ่านมานี้มีรายได้รวมกันทั้งเธอและสามีได้เดือนละไม่เกิน 300 บาท ต้องกู้ยืมเพื่อนๆ เพื่อเอาไปจ่ายค่าเช่าที่พักคนละ 300 บาทต่อเดือนรวมค่าน้ำค่าไฟฟ้าแล้ว และยังมีค่าข้าวแต่ในละวัน เมื่อก่อนมีงานมาก เคยได้เดือนละประมาณ 4,000 กว่าบาท เธอและสามีสองคนรวมรายได้ประมาณ 9,000 บาท สามารถส่งเงินให้กับพ่อแม่ทางบ้านที่เมืองมุกตอก 3 เดือนครั้งละประมาณหมื่นกว่าบาท ช่วงนี้ยังไม่มีเงินส่งกลับไปให้ที่บ้านได้ใช้เลยสักบาทเดียว เธอกับสามีพยายามคิดหาทางแก้ไข แต่มันไม่มีทาง คิดไม่ได้ว่าจะไปทำงานอะไรที่ไหนเพื่อให้มีรายได้

ถามเธอเกี่ยวกับวิธีการส่งเงินกลับไปให้ที่บ้านทำอะไร เธอเล่าว่า มันมีวิธีการส่งเงินกลับไปให้โดยมีพวกนายหน้าที่ทำหน้าที่ส่งเงินเข้าไปในประเทศสหภาพพม่า เราจะนัดกับพวกนายหน้าเอาไว้ก่อนว่าเราจะเอาเงินไปให้ใครอยู่ที่เมืองไหน พวกเขาจะติดต่อกับนายหน้าพวกเขาที่อยู่ในเมืองที่เราจะส่งเงินไปให้ จากนั้นนายหน้าที่อยู่ในประเทศสหภาพพม่าจะไปพบพ่อแม่ของเธอที่บ้านโดยมีโทรศัพท์มือถือไปด้วย จากนั้นนายหน้าฝั่งนั้นกับนายหน้าฝั่งไทยก็จะนัดหมาย วันและเวลาที่จะส่งเงินกัน เมื่อการนัดหมายเรียบร้อยแล้วก็จะใช้โทรศัพท์มือถือให้เธอพูดกับพ่อแม่ที่อยู่ทางโน้นว่าจะส่งเงินไปให้เมื่อเราได้พูดกับพ่อแม่ว่าจะส่งเงินไปให้ นาย

หน้าทางโน้นก็จะจ่ายเงินให้พ่อแม่เรา ทางเราก็จ่ายเงินให้นายหน้าทางนี้ ก็เสร็จเรียบร้อยเสียเงินค่าส่งให้นายหน้าที่นี่ ฝ่ายโน้นก็ได้เงินเช่นเดียวกันทั้งสองฝ่าย พวกนายหน้าเขาติดต่อกันเชื่อมโยงกันหมด

แต่ละเดือนเรานำเงินรายได้อันน้อยนิดไปใช้จ่ายอะไรบ้าน เธอเล่าว่าต้องใช้จ่ายเกี่ยวกับ 1)เป็นค่าอาหารรวมตัวเธอและสามีประมาณเดือนละ 1,000 บาท 2)เงินสำหรับนำไปทำบุญ และในวันสำคัญทางศาสนา ประมาณ 100 บาทถึง 200 บาท 3)ที่เหลือเป็นเงินสำหรับส่งกลับไปให้พ่อแม่ใช้ 3 หรือ 4 เดือนต่อครั้ง ประมาณ 10,000 บาท แต่เดือนหลังๆมา เธอและสามีไม่มีเงินเหลือส่งกลับไปบ้านเลย 4)เป็นค่าเช่าที่พักเดือนละ 200 บาทต่อคน 5)ค่าใช้จ่ายของใช้ประจำวัน เดือนละ 300 บาท นอกนั้นเป็นเสื้อผ้าบ้างแต่ไม่มาก

เราพยายามถามเธอว่า เมื่อทุกคนมีครอบครัวหมด แล้วต้องมานอนรวมกันแบบนี้มันเป็นปัญหาอย่างไรบ้าง เธอเล่าด้วยสีหน้าอายๆว่าตอนแรกที่มาอยู่ใหม่ก็รู้สึกอึดอัดมันไม่ดีเลย แต่คนเก่าก็มาคุยให้เราเข้าใจถึงปัญหาต่างๆมันต้องอยู่ร่วมกัน เธอและสามีก็พยายามปรับตัวให้เข้ากันได้ ชื่นไปเช่าอยู่ต่างหากเงินรายได้ของเราสองคนรวมกันยังไม่พอจ่ายค่าที่พักเลย ค่าเช่าที่พักเดือนละ 4,000 บาท เราต้องเอาคน 16 คนมาอยู่ร่วมกันแบ่งหารเฉลี่ยมันจึงจะอยู่ได้ ด้านดีมันก็มีมากเหมือนกันมันมีความรู้สึกที่ทำให้พวกเราทุกคนต้องรักกันช่วยเหลือซึ่งกันมากขึ้นในยามที่มีปัญหา เราได้และเราให้ความช่วยเหลือตามที่มีให้ต่อกัน ถ้าเรามีเงินรายได้มากเราก็อยากขยับขยายหรือให้เป็นสัดส่วนที่ดีกว่านี้ แต่มันเหมือนคนในเรือลำเล็กๆเดียวกันเราทุกคนต้องปรับตัวเองให้สามารถมีชีวิตอยู่ร่วมกันให้ได้ มันเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่พวกเรานำมาใช้ได้ผลดี คนไหนที่นิสัยไม่ดีและไม่สามารถปรับตัวได้ก็จะไม่มีใครให้เข้ามาอยู่ร่วมด้วย คนนั้นก็จะไปไม่รอด

เมื่อคุยถึงเรื่องการอยู่กับสามีมาเกือบ 3 ปีแล้วทำมาแล้วยังไม่มีลูก เธอตอบว่าพวกเราส่วนใหญ่รู้ถึงสภาพของตัวเองดี เราพูดคุยกันเป็นประจำถึงปัญหาการมีลูก เธอเองกินยาคุมเอาไว้เพื่อป้องกันการมีลูกในช่วงที่ต้องทำงานอยู่ในเมืองไทย เพราะเธอและสามีไม่ต้องการให้ลูกที่เกิดมาต้องลำบาก เงินที่จะใช้เลี้ยงดู ไม่มีเวลาเลี้ยงดู ไม่มีโรงเรียนที่ไหนที่ลูกเราจะเข้าไปเรียนได้ มันไม่มีอะไรสำหรับลูกที่จะเกิดมาได้มีความสุขในช่วงที่ต้องทำงานอยู่ในประเทศไทย มีเพื่อน ๆ หลายคนที่มีลูกขึ้นมาแล้วต้องลำบากมาก ทำให้แทบทุกคนต้องควบคุมไว้ ตำรวจมาที่พวกเราต้องวิ่งหนีเข้าป่ากันทุกครั้ง ถูกจับที่เราแทบหมดตัว

เราถามถึงเวลาที่ไม่มีสบายมากๆ เธอทำอย่างไร ต้องไปหาหมอที่โรงพยาบาลสมุทรสาคร ที่นั่นเป็นที่พึ่งที่เราไว้วางใจได้ เรื่องเงินค่ารักษายาบาลค่ารักษายาบาลพอจ่ายได้ไม่แพง ถ้าเป็นไข้ปวดหัวจะซื้อยากินเอง ถ้าไม่ไหวจริงถึงจะไปโรงพยาบาล

เมื่อถามถึงความฝันต่ออนาคตของครอบครัวเธอ เธอนั่งมองเพดานใช้เวลาคิดนานกว่าคำถามอื่นๆ เหมือนกับพยายามฝันถึงอนาคตที่เธอจะเดินต่อไปข้างหน้า

เธอบอกว่าอนาคตความฝันของเธอมันเป็นเรื่องที่สับสนจนยากที่จะเล่าให้เข้าใจได้ ก่อนหน้านั้นตอนที่มาอยู่ที่นี่ใหม่เธอกับสามีต่างร่วมกันคิดต่อการสร้างอนาคตว่า อยากมีเงินทุนสักก้อน ประมาณ 50,000 บาท เพื่อนำไปเปิดร้านขายของที่บ้าน อยากมีบ้านสักหลังเพื่ออยู่ด้วยกัน

แต่ตอนนี้เธออยากมีงานทำ พอมีรายได้เพื่อส่งไปให้พ่อแม่ อยากมีรายได้เพื่อนำเงินไปใช้หนี้ที่หยิบยืมเพื่อนมา เธออยากออกไปหางานเปลี่ยนงานใหม่ที่มั่นคงและรายได้มากกว่านี้ แต่เนื่องไม่สามารถออกไปจากบริเวณนี้เพื่อหางานใหม่ได้เพราะนายจ้างยึดบัตรอนุญาตของเธอไว้ เธออยากออกไปเดินเล่นผ่อนคลายใน

เมืองมหาชัยที่มองเห็นอยู่ไม่ไกล เธออยากให้เจ้าหน้าที่ไทยเข้าใจและเห็นใจพวกเรามากกว่านี้ เราหมดเงินไปกับสิ่งเหล่านี้มากเหลือเกิน

รายที่สาม

เธออายุ 27 ปี เป็นชาวมอญ มีภูมิลำเนาของเธอเป็นคนเมืองเมาะละหม่ง ประเทศสหภาพพม่า ครอบครัวเธอและสามีเป็นคนเชื้อชาติมอญ เธอเรียนหนังสือจบชั้นมัธยมต้น เปรียบเทียบเหมือนชั้นมัธยม 3 ของไทย ครอบครัวพ่อแม่ประกอบอาชีพปลูกไผ่ผักต่างๆ คนในครอบครัวเธออยู่ด้วยกัน 11 คน รายได้ของครอบครัวไม่พอใช้จ่ายเนื่องจากพ่อแม่มีลูกถึง 9 คน เธอเป็นลูกคนที่ 2

เธอเข้ามาทำงานในประเทศไทยครั้งแรกเมื่อประมาณ 4 ปีก่อนแล้วกลับออกไป จากนั้นจึงเข้ามาทำงานในประเทศไทยใหม่อีก รวม 2 ครั้งแล้ว โดยครั้งแรกที่กลับออกไปเพื่อกลับไปแต่งงานที่บ้าน หลังแต่งงานแล้วเธอและสามีจึงเดินทางกลับเข้ามาทำงานในไทยอีกครั้งจนถึงปัจจุบัน

ถามถึงสาเหตุที่ต้องเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย เธอบอกว่า พ่อแม่มีลูกหลายคนต้องใช้จ่ายเงินเกี่ยวกับการเรียนหนังสือค่อนข้างมาก พ่อโตขึ้นลูกๆช่วยทำการเพาะปลูกพืชผักต่างๆ แต่เอาไว้กินเองบ้างที่เหลือเอาไปขายก็ได้เงินบ้างแต่ไม่มาก เพราะส่วนใหญ่ก็มีอาชีพเพาะปลูกกันทั้งนั้น งานอื่นๆที่จะทำก็หายาก เพราะไม่มีโรงงานเหมือนที่นี่ รัฐบาลพม่าไม่ชอบช่วยคนมอญได้มีงานทำ สินค้าในพม่าก็มีราคาสูงที่โดยเอาไปจากประเทศไทย ในบ้านเราไม่มีรายได้พอใช้จ่ายในครอบครัว ยิ่งกว่านั้นแต่ละปีรัฐบาลจะมาเอาคนมอญไปทำงานขนหินและไปทำถนนครั้งละหลายเดือนเป็นการแทนค่าภาษี พวกเราไม่ชอบไปทำงานขนหิน ทำถนนให้รัฐบาล เพราะไม่ได้เงินเหลือกลับมาให้ครอบครัวเลย และเป็นงานที่หนักมากเพราะใช้คนทำแทบทุกอย่าง ไม่ค่อยมีเครื่องจักรช่วยคนทำถนน

เธอเข้ามาทำงานในประเทศไทยเป็นเวลาประมาณ 6 ปี โดยครั้งแรกเข้ามาทางอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยเสียเงินให้กับนายหน้าชาวพม่าเป็นเงิน 6,000 บาท เธอได้งานทำอยู่ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้งานเป็นคนรับใช้ทำงานอยู่ในบ้านได้เงินค่าจ้างเดือนละ 1,200 บาท ทำงานอยู่ประมาณเกือบ 3 ปี และได้พบกับคนรักของเธอ จากนั้นจึงเดินทางกลับไปแต่งงานที่บ้าน

อยู่ที่บ้านประมาณ 3 เดือน จากนั้นเธอเดินทางเข้ามาประเทศไทยอีกครั้งที่สองพร้อมกับสามี โดยเข้ามาทางอำเภอแม่สอด จังหวัดตากครั้งนี้ต้องเสียเงินค่านายหน้าเพิ่มเป็นคนละ 8,000 บาท โดยหลบซ่อนมาในรถบรรทุกปิดบังซึ่งนายหน้าให้เธอซ่อนในรถบรรทุกแล้วเอาของมาปิดทับตัวเธอเอาไว้ ตอนที่เข้ามามีด้วยกันทั้งหมด 5 คน เข้ามาช่วงหน้าร้อน ตอนนอนอยู่ใต้กองสินค้าเธอหายใจแทบไม่ออกจนเป็นลมและไม่รู้สึกตัวอยู่ในกองสินค้า ดิที่อยู่ในรถไม่นานและคนที่มาด้วยต้องช่วยพยาบาลและรอดมาได้ นายหน้านำเธอและสามีมาส่งที่อำเภอเมืองมหาชัย เธอถือว่าโชคดี หวนกลับมาครั้งนี้สามีได้งานส่งของที่มีรายได้เป็นเดือนละ 6,000 บาทจึงพออยู่ได้

สำหรับเธอได้งานโรงงานแกะกุ้ง ทำงานอยู่ที่โรงงานแกะกุ้งเป็นเวลา 1 ปีกับ 6 เดือน เมื่อก่อนมีงานมากอาทิตย์หนึ่งจะได้เงินประมาณ 1,000 กว่าบาท แต่ระยะหลังมีงานแกะกุ้งลดน้อยลงอย่างมากจะได้เงินประมาณอาทิตย์ละ 35 ไม่เกิน 50 บาท ถ้าสามีทำงานอยู่ที่เดียวกันคงลำบากมาก อาศัยเงินของสามีที่ทำงาน

อีกแห่งจึงประคองชีวิตอยู่ได้ ไม่เหมือนคนอื่นๆ ที่ครอบครัวทำงานอยู่โรงแกะกึ่งเดียวกันค่อนข้างมากจะกลับก็ไม่ได้ จะอยู่ก็มีรายได้ไม่พอใช้ในแต่เดือน ที่โรงงานแกะกึ่งที่นี้นายจ้างจ่ายค่าจ้างเป็นเงินอย่างเดียว ไม่ได้อะไรนอกเหนือไปจากเงินค่าจ้าง

การทำงานเป็นการทำตลอดทั้งวัน โรงงานแกะกึ่งนายจ้างจะไม่มีการจัดเวลาพักให้คนงานสำหรับพักผ่อนอาหารแต่ประการใด ดังนั้นพอเวลาสายหน่อย เธอกับคนงานคนอื่นๆ ก็จะสลับกันออกมากินอาหารที่แต่คนเตรียมมาจากบ้าน กินข้าวเสร็จจะต้องรีบเข้ามาทำงานต่อทันที มื้อกลางวันก็เช่นเดียวกัน เธอต้องรีบกินและรีบเข้าทำงานต่อทันทีเหมือนคนอื่นๆ ชนชักช้าหัวหน้านางานจะตัดค่าจ้าง ทำให้ไม่มีใครกล้าไอ้แซ่กช้า

การถูกดูถูกเหยียดหยามจากคนไทย เนื่องจากคนงานแกะกึ่งที่ทำอยู่ในโรงงานนี้ เป็นคนเชื้อชาติมอญทั้งหมด ไม่มีคนงานที่เป็นคนไทย มีแต่หัวหน้านางานเท่านั้นที่เป็นคนไทย ปัญหาความขัดแย้งดูถูกเหยียดหยามระหว่างคนงานจึงไม่มี คนมอญที่อายุมากกว่าจะวางตัวดีและคอยดูแลเด็กเดือนเรากลายญาติ ไม่ให้ก่อเรื่องหรือมีเรื่องกับคนไทย ให้พยายามหลีกเลี่ยงทุกอย่าง แต่หากต้องไปที่ข้างนอกเจอกลุ่มวัยรุ่นคนไทยบางกลุ่ม ก็จะถูกพูดเหยียดหยามเราบ่อยๆ ว่าเป็นพวกที่ไม่มีอะไร พวกสร้างปัญหาเดือดร้อนมาให้ ซึ่งเราพอฟังภาษาไทยได้เข้าใจบ้าง แต่ไม่ได้ตอบโต้อะไรไป

วันหยุดจะนัดไปทำบุญที่วัด เดือนหรือสองเดือนต่อครั้งทำให้ได้กำลังใจจากพระมอญที่บวชอยู่ที่วัด ท่านพยายามให้กำลังใจ และเล่าเรื่องราวที่บ้านในพม่าให้เราได้รับรู้ทุกครั้งไป

เวลาที่ทำงาน เจ้าหน้าที่จะมาประมาณเดือนละครั้งหรือ 2 เดือนครั้ง ทุกครั้งที่มาคนงานจะวิ่งหนีเข้าป่าจากป่าหนาทึบหมด จนกลายเป็นความชำนาญและเคยชินไปแล้วของคนงานแต่ละคน

เราถามเธอว่า ทำไมต้องวิ่งหนี เธออธิบายว่า เราไม่รู้ว่าเขาทำอะไรแต่เรากลัวเขาจึงไม่อยากจะเสี่ยงที่จะเจอเขา ซึ่งเธอกับสามีมาอยู่ที่มหาชัยปีกว่า โดนตำรวจจับ 3 ครั้ง

ครั้งแรกสามีถูกจับเจ้าหน้าที่เนื่องจากไม่มีใบอนุญาต จับสามีแล้วเขาไปปล่อยทิ้งไว้ที่เรือหาปลาที่มหาชัยโดยให้สามีกินน้ำที่ใสอะไรก็ไม่รู้ซึ่งสามีเข้าใจว่าเป็นน้ำกิน แต่เมื่อกินเข้าไปแล้วอ่อนเพลียครึ่งหลับครึ่งตื่น โดยไปบอกเจ้าของเรือว่านำแรงงานมาให้แล้วเอาเงินค่านายหน้าจากเจ้าของเรือ 3,000 บาท หลังจากที่มีสามีเป็นปกติจึงพยายามบอกเจ้าของเรือแล้วกลับมาหาเงินนำไปให้เจ้าของเรือจำนวน 3,000 บาทแทนเงินที่เขาได้จ่ายไป จึงหมดปัญหา

ครั้งที่สองเธอไปกับสามี ไปซื้อทองคำหนัก 2 สลึงที่ร้านขายทองที่อำเภอมหาชัย โดนขอตรวจค้นบัตรอนุญาตทำงานต่างตัว เจอข้อหาเดิมไม่มีบัตรอนุญาต เธอต้องหมดทองคำ 2 สลึงที่เพิ่งซื้อมาเมื่อสักครู่นี้เอง และเงิน 4,000 บาทที่พกติดตัวสะสมเก็บเอาไว้ส่งให้ทางบ้าน ถ้าไม่ทำอย่างนั้นเรื่องมันจะยาวกันไปมากกว่านี้

ครั้งที่สามเมื่อไม่นานนี้เอง คาดว่าพวกนายจ้างหรือหัวหน้านางาน จะเป็นคนบอกเจ้าหน้าที่ว่าช่วงนี้ไม่ค่อยมีงานคนงานมักออกไปหาแหล่งงานที่อื่นทำ พวกเจ้าหน้าที่เขาจะมาตะเวนหรือซุ่มดักรอ เธอเจอข้อหาเดิมมีแต่ใบถ่ายเอกสารบัตรอนุญาตคนงานต่างตัว เดินไปคนเดียวจะไปหางานทำ มีเงินติดตัวอยู่ 1,000 บาท โดนไป 800 บาท เขาเอาคืนมาเหลือให้ไว้ติดตัวกลับมา 200 บาท เอาไว้สำหรับกินข้าว

ดังนั้นในเวลาทำงานแล้วมีเจ้าหน้าที่เข้ามา การวิ่งหนีจึงเป็นเรื่องปกติของพวกเขาในโรงงานแกะกึ่ง เมื่อหลังจากที่พวกเขาไปแล้ว พวกเขาก็กลับเข้ามาทำงานต่อตามปกติ

บัตรอนุญาตทำงานต่างตัวเธอต้องเสียเงินรวมแล้ว 6,000 กว่าบาทเพื่อให้นายจ้างไปทำมาแต่เขาไม่ยอมให้ อ้างว่ากลัวไปสร้างปัญหาขึ้นจะทำให้เขาเดือดร้อน

สภาพของพวกเขาเป็นอย่อย่างนี้เหมือนกันหมด วิ่งหนีเอาตัวรอดเป็นสิ่งที่ดีที่สุด ไม่ว่าจะเจอนอกโรงงาน หรือในโรงงาน ที่ตู่ๆก็มีมากเขาเข้าใจความลำบากของพวกเขา เจอเจ้าหน้าที่ตู่ๆเราแทบจะกราบด้วยซ้ำ หากเจอไม่ดีก็ถือเป็นโชคร้ายของเรา อยากวิ่งวนขอให้เข้าใจพวกเราบ้าง

งานแกะเปลือกกุ้งต้องอยู่กับความเปียกและตลอดทั้งวัน ตอนที่งานมีมากถึงแม้จะได้เงินดี แต่หัวแม่มือที่ใช้แกะเปลือกกุ้งขนาดเล็กๆนิ้วมือของเธอจะเน่าเปื่อยบอย เธอยกมือให้ดูเล็บหัวแม่มือของเธอหลุดและกำลังสร้างเล็บใหม่ขึ้นมาแทน เธอเล่าว่าตอนเล็บเน่าต้องทนเจ็บปวดมากในขณะที่ต้องทำงานตอนมีกุ้งขนาดเล็กเข้ามาแกะ มีบางคนแกะเอาจากกระป๋องเบียร์มาทากาวตราช้างติดที่เล็บหัวแม่มือทำการแกะกึ่งแต่ต้องเป็นคนที่มีเล็บหนาจึงจะทำได้เช่นนั้น

เธอแต่งงานอยู่กับสามีเกือบ 2 ปีที่แล้ว เธอต้องกินยาคุมกำเนิดไว้เพื่อไม่ให้มีลูกเกิดมาตอนนี้ เพราะไม่มีความพร้อมในสภาพที่ต้องเป็นอยู่แบบทุกวันนี้

การได้ค่าจ้างของเธอ นายจ้างจะให้ค่าจ้างเป็นเงินอย่างเดียวเท่านั้น ไม่มีการให้เป็นสิ่งของหรือให้เป็นสวัสดิการแต่อย่างใดทั้งสิ้น

วิธีการจ่ายค่าจ้าง เธอก็เหมือนกับเพื่อนๆรายอื่น ที่นายจ้างจะไม่จ่ายค่าจ้างให้ทุกคนในวันเดียวกัน แต่เขาจะใช้วิธีการนับว่าคนงานคนไหนเริ่มเข้ามาทำงานวันแรกเมื่อไร จากนั้นนายจ้างจะนับต่อไปอีก 10 วัน รวมทั้งวันเสาร์และวันอาทิตย์ที่เป็นวันหยุดด้วย ซึ่งมันก็จะมวันที่ทำงาน 8 วัน เขาจะจ่ายเงินค่าจ้างให้เพียง 5 วันก่อน ที่เหลืออีก 3 วันจะเอาไปทบรวมกับสัปดาห์ต่อไป ดังนั้นในการจ่ายเงินค่าจ้างทุกครั้งจะคงค้างเอาไว้ 3 วันทุกครั้งในการจ่ายเงินค่าจ้างในคราวต่อไป

เมื่อถามถึงอนาคตที่เธอคิดไว้ เธอเอามือลูบเสื้อที่นุ่งไปมาก้มหน้าไม่มองตาพวกเรา เธอสั่นหัว 2 - 3 ครั้ง เงยหน้าบอกกับเราว่า เธอไม่กล้าคิดมันเป็นการหลอกตัวเอง ถ้าจะบอกอะไรไป เมื่อตอนที่แต่งงานเธอและสามีเคยคิดไว้ อยากมีร้านขายของเล็กที่เมืองพม่า แต่ตอนนี้มันไม่มีทางเป็นไปได้ เงินที่เก็บสะสมไว้แทบจะไม่เหลือ งานที่ทำแต่ละวันได้เงินค่าจ้างเพียงวันละ 5 บาทอย่างดีที่สุดไม่เกิน 10 บาท 3 เดือนมาแล้วที่โรงงานไม่ค่อยมีงานให้ทำแค่เที่ยงงานก็หมดแล้ว จะไปหางานที่อื่นทุกวันแต่ก็หายากเหลือเกิน ทุกคนอยู่ในสภาพแบบเดียวกันหมด ต้องดิ้นรนหางานกันตลอดเวลาโดยพยายามติดต่อนายหน้าให้ช่วยหางานที่ใหม่มาให้ทำ

รายได้จากการทำงานของเธอรวมกับสามี ประมาณ 6,000 กว่าบาท ใช้ในการซื้อข้าวอาหารการกิน ต้องมากินรวมกันกับครอบครัวอื่นๆที่อยู่ด้วยกัน เป็นค่าอาหารเดือนละไม่ให้เกิน 1,000 บาท การอยู่ หลายๆครอบครัวต้องมาอยู่แบบเบียดเสียดรวมกันเพื่อลดค่าที่พักให้น้อยที่สุดอย่างที่เราเห็น ห้องหนึ่งอยู่กันตั้ง 8 ครอบครัว คนที่อยู่ด้วยกันต้องร่วมกันคิดหาทางลดค่าใช้จ่ายของทุกคนไปพร้อมๆกัน เธอต้องพยายามที่จะส่งเงินไปให้ที่บ้านเป็นประจำ ทุกๆ 3 เดือนต่อครั้งประมาณ หมื่นกว่าบาท เพื่อให้น้องๆได้เรียนหนังสือ และตอนมาก็ยืมเงินเขามาจ่ายเป็นค่านายหน้าที่ได้ผ่อนจ่ายให้ไปหมดแล้ว

2.3 กรณีศึกษา คนงานหญิงมีสามีและมีลูก

รายแรก

เธออายุ 25 ปี มาจากเมืองเมาะละหม่ง เรียนจบระดับประถม เป็นคนพม่าเชื้อสายมอญ พ่อแม่ครอบครัวเธอมีอาชีพทำนาและปลูกผักต่างๆ เธอมีพี่สาว 1 คนพี่ชาย 1 คน

เมื่อปี 2539 เธอและพี่ชายเดินเข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยเธอได้ทำงานที่โรงงานแกะกุ้ง ส่วนพี่ชายได้งานทำที่โรงงานทำน้ำแข็ง ส่วนพี่สาวของเธออยู่ดูแลพ่อแม่และช่วยทำนาปลูกผักที่เมืองเมาะละหม่ง

ถามถึงสาเหตุของเธอที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย เธอบอกว่า ต้องการมีงานและรายได้เพื่อช่วยพ่อแม่ของเธอซึ่งมีฐานะยากจน ที่บ้านมีที่ทำนาพอสำหรับเก็บเอาไว้กินเท่านั้นปลูกผักต่างๆเอาไปขายได้เงินไม่มาก ที่พม่าชาวบ้านไม่ค่อยมีรายได้ส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีงานทำและฐานะยากจน

การเข้ามาทำงานในประเทศไทยเนื่องจากเงินบาทเอาไปแลกกับเงินจาดของพม่าจะได้ต่างกันมาก เอาเงินบาทไปซื้อของใครๆก็อยากได้เป็นเงินบาทไทยทั้งนั้น ที่สำคัญเธอและสามีต้องการมีเงินทุนสักก้อนหนึ่งสำหรับไปลงทุนเปิดร้านค้าขายที่บ้าน เธอไม่ได้ที่จะมาอยู่เมืองไทยตลอดไป พอมีเงินเป็นทุนทำค้าขายสักก้อนเพื่อกลับไปอยู่บ้านในประเทศพม่า

การเข้ามาในเมืองไทย เธอต้องเสียเงินที่ได้จากการทำงาน โดยการผ่อนเป็นรายเดือนจำนวน 6 เดือน เป็นค่านายหน้าหางาน โดยคิดคำนวณเป็นราคาทองคำในประเทศไทยเท่ากับน้ำหนัก 2 บาท เธอเข้ามาทำงานที่โรงงานแกะกุ้งอำเภอเมืองมหาชัยติดต่อกันเป็นเวลา 7 ปี

นายหน้าชาวพม่าได้พาพวกเธอเข้ามาจำนวน 7 คน ผู้หญิง 5 คน ผู้ชาย 2 คนโดยเดินทางเข้ามาทางด่านด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขะ จังหวัดกาญจนบุรี จากนั้นนายหน้าที่เป็นคนไทยจะพาพวกเราแบ่งเป็นกลุ่มเล็ก 2 กลุ่มนำขึ้นรถบรรทุกปิดอับแล้วเอาสินค้าในรถปิดทับตัวเธอไว้ จากนั้นจึงนำพวกเธอมาส่งที่อำเภอเมืองมหาชัย จากนั้นอีก 2 วันจึงพาهاให้ทำงานที่โรงงานแกะกุ้งที่ทำอยู่ปัจจุบัน

ช่วง 3 ปีแรกที่เข้ามาทำงาน เธอพักรวมอยู่กับน้องชายและคนอื่นๆรวม 6 คนอยู่ในห้องเดียวกัน เมื่อแต่งงานแล้ว(ในเมืองไทย) จึงแยกไปอยู่กับสามีอีกห้อง ซึ่งสามีอยู่รวมกับพี่สาวอีก 2 คน เธออยู่กินกับสามีมาประมาณ 4 ปีกว่า เมื่อเดือนกันยายน ปี 2544 จึงมีลูกสาว 1 คน ซึ่งเธอดูแลเลี้ยงลูกด้วยตัวเอง อาศัยที่สามีทำงานขับรถและส่งของไปในตัวจึงมีรายได้มากเงินเดือน 6000 บาท และยังได้เงินทำงานหลังเลิกงานเพิ่มอีก 3000 บาทต่อเดือน นายจ้างของสามีเป็นคนดีสามีทำงานมานานจนไว้วางใจสามีและให้งานทำหลังจากส่งของเสร็จ สามีจึงพอมีรายได้สามารถเอาลูกไว้เลี้ยงเอง เธอหยุดงานไม่ได้ทำงานมาเกือบ 6 เดือนแล้วเพราะต้องหยุดงานก่อนออกลูก 2 เดือนและเลี้ยงลูกอีก 4 เดือน

เมื่อช่วงที่มีท้องนายจ้างก็ไม่เห็นว่าจะไยยังสามารถทำงานได้ต่อไป พอท้องได้ 7 เดือน เธอหยุดงานเอง เนื่องจากต้องยืนทำงานตลอดเวลาทนไม่ไหวเพราะท้องมันกดลงปวดมากเวลาทำงาน ที่โรงงานแกะกุ้ง มีงานที่ให้ผู้หญิงทำมีอย่างเดียวนั่นคืองานแกะกุ้ง นายจ้างเขาไม่สนใจว่าเธอมีปัญหาอะไรในช่วงที่ท้องหรือไม่ เขาก็ถือว่าเป็นงานเหมา ใครทำได้ไหวก็ทำไป ใครทำไม่ไหวก็ออกไป

เวลาทำงานของโรงงานแกะกุ้งจะทำในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ หยุดอาทิตย์ละ 2 วัน คือวันเสาร์และวันอาทิตย์ ทุกวันจะเริ่มต้นทำงานเมื่อเวลาตี 3 เป็นต้นไป คนงานทั้งหมดต้องไปถึงที่โรงงานและพร้อมที่จะเริ่มทำงานทันที ใครมาช้ากว่าที่กำหนดประมาณสัก 5 ถึง 10 นาที จะถูกตัดค่าแรงประมาณครึ่งหนึ่งของวันนั้น และหากไม่สบายจนไม่สามารถมาทำงานได้จำเป็นต้องหยุดงาน 1 วัน จะถูกหักเงินค่าจ้างวันละประมาณ 300 บาทถึง 400 บาท หากในงวดสัปดาห์นั้นๆ หากคนไหนต้องหยุดงาน 2 ถึง 3 วันต่อสัปดาห์ ก็จะได้เงินค่าจ้างในสัปดาห์นั้น ซึ่งหมายถึงว่าคนงานคนนั้นต้องทำงานฟรี 2 ถึง 3 วันโดยไม่ได้ค่าจ้างแต่อย่างใด การเลิกงานไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับในแต่ละวันมีงานมากหรืองานน้อย ดังนั้นตอนที่ท้องแก่ 7 - 8 เดือน จึงหยุดงานไม่ทำเลย ตอนคลอดเธอไปคลอดที่โรงพยาบาลจังหวัด ที่โรงพยาบาลเขาไม่มีปัญหาเกี่ยวกับใบอนุญาตที่เป็นเพียงใบถ่ายเอกสาร นอนคลอดอยู่โรงพยาบาล 2 วันก็กลับบ้านได้เพราะเธอและลูกแข็งแรงดี ไม่ต้องเสียเงินแต่อย่างใด

เธอได้ทำบัตรอนุญาตคนงานต่างด้าว ส่วนของสามีได้บัตรจริงตอนที่ไปงานส่งของ ส่วนของเธอนายจ้างยึดเอาไว้ ถ่ายเอกสารเป็นใบสำเนาให้กับเธอ ซึ่งแทบใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้เลย หากเจ้าหน้าที่ขอตรวจบัตรถ้าเป็นใบสำเนาถ่ายเอกสารบัตร ซึ่งก็ก็เห็นใจเขา ปัญหาอยู่ที่นายจ้างไม่ให้อยู่ที่เจ้าหน้าที่ ตอนทำบัตรเธอก็ต้องเสียเงินเป็นค่าทำบัตรถึง 7,000 บาทให้กับนายจ้างไปทำบัตร แต่นายจ้างไม่ยอมให้บัตรจริงกับคนงาน

เวลาป่วยไม่สามารถลาได้ เช่น ขอบอกหัวหน้างานว่าขอลาหยุดงาน 1 วัน เมื่อถึงเวลาจ่ายค่าจ้างประจำสัปดาห์ หัวหน้างานคนไทยจะตัดค่าแรงงาน 300 - 400 บาท โดยหาว่าละทิ้งงานทำให้งานเสียหาย เธอก็ไม่รู้ว่าจะได้เงินอย่างไรมันพูดกันไม่ค่อยรู้เรื่อง ทำให้ค่าจ้างที่น้อยอยู่แล้วถูกตัดจนแทบไม่เหลือสำหรับใช้จ่าย ดังนั้น เวลาไม่สบายก็ต้องพยายามฝืนทนมาทำงานให้ได้

การเลี้ยงดูลูก เธอเล่าว่า ครอบครัวยังต้องใช้เงินซื้ออาหารมาให้ตัวเองกินมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อจะได้มีน้ำนมให้ลูกกินทุกวัน จากเดิมที่ใช้จ่ายเงินเป็นค่าอาหารเดือนละไม่เกิน 1,000 บาท ต้องเพิ่มรายจ่ายค่าอาหารขึ้นเป็น 2,000 กว่าบาท หากไม่บำรุงร่างกายและไม่มีนมของตัวเองให้ลูกกินครอบครัวเธออาจต้องเสียเงินซื้อนมผงให้ลูกกิน

เมื่อมีลูก สามีจึงให้เธอว่าเลี้ยงดูแลลูกอย่างเดียว สามีเขาจะทำงานคนเดียวไปก่อนเพราะตอนนั้นงานใหม่หายาก งานแกะกุ้งที่เคยทำอยู่เดิมได้เงินวันละ 10-20 บาท คนงานที่นายหน้าหาเข้ามาใหม่ก็เพิ่มขึ้น แต่งานลดน้อยลงทุกวัน

รายได้ที่ได้จากการทำงานส่วนใหญ่นำไปใช้จ่ายเป็นค่าอาหารทำกินกันเองเป็นค่าอาหารเดือนละประมาณ 2,000 บาท ส่วนรายจ่ายอันดับสอง เป็นค่าเช่าห้องพักเดือนละ 1800 บาท มีค่าน้ำประปาและค่าไฟฟ้าอีก 200 บาท อยู่ด้วยกัน 5 คน คือ ตัวเธอลูกและสามี และพี่สาวอีก 2 คน ซึ่งพี่สาว 2 คนจะออกค่าเช่าห้องสมทบอีก 1000 บาท

สภาพที่พักซึ่งเป็นห้องที่เธออยู่กับสามีและลูก กว้างประมาณ 3.5 เมตร ยาวประมาณ 8 เมตร มีห้องน้ำอยู่ในตัว อยู่กันค่อนข้างแน่น

เงินที่เหลือจากรายจ่ายที่สำคัญตามที่กล่าวแล้วจัดส่งไปให้พ่อแม่ของทั้งสามีและของตัวเธอเอง เฉลี่ย 3 เดือนต่อครั้งประมาณ 10,000 บาท บางส่วนประมาณ 200 ต่อเดือนจะเจียดไว้ทำบุญถวายวัด ซึ่งมีพระที่

เป็นชาวมอญบวชอยู่ เธอเล่าว่าพวกเราส่วนใหญ่จะไปทำบุญโดยเดินทางไปทำบุญที่วัดโดยตรง ทำให้ได้พบปะคนมอญที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย และใช้ช่วงเวลาที่ได้พบปะพูดคุยกันถึงปัญหาของแต่ละคนซึ่งกันและกัน ตลอดจนแนะนำแหล่งงานในที่ต่างๆ

ช่วงที่มีลูกเธอต้องจ่ายเงินเป็นค่ารักษาพยาบาลของลูกประมาณเดือนละ 500 บาท โดยไปที่คลินิกใกล้ๆ ที่พัก สาเหตุที่เธอไม่พาลูกไปรักษาที่โรงพยาบาลเนื่องจากที่ผ่านมา เธอและสามีต้องประสบปัญหาการถูกรีดไถจากเจ้าหน้าที่บางคนที่เป็นประจำ

ที่ผ่านมาตั้งแต่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย ทั้งเธอและสามีถูกรีดไถไปไม่น้อยกว่า 10 ครั้ง แต่ที่หนักมียู่ 4 ครั้ง

ครั้งแรก เมื่อเกือบ 5 ปีที่แล้วตอนนั้นยังไม่ได้แต่งงานกัน สามีเธอถูกจับครั้งนี้เจ้าหน้าที่นำตัวไปไว้ที่โรงพักด้วยข้อหาหลบหนีเข้าเมือง เธอและเพื่อนต้องหาเงินอีก 8,000 บาทไปจ่ายและได้สามีกลับคืนมา

หนต่อมาเธอกับสามีเดินทางไปหางานทำ โดยมีเงินติดตัวไป 2,000 กว่าบาท ถูกเจ้าหน้าที่จับอีกครั้งคราวนี้ต้องยอมให้เงินทั้งหมด จนต้องกราบขอร้องให้เหลือเงินติดตัวเอาไว้กินอาหารบ้าง เจ้าหน้าที่ให้เงินคืนมา 500 บาท

หนที่สามเธอกับสามีเดินไปตลาดที่มหาชัย โดยมีสายสร้อยทองคำหนัก 2 บาทเก็บไว้ในกระเป๋า ถูกเจ้าหน้าที่ตรวจจับข้อหาคนต่างด้าวและจะนำเธอและสามีส่งกลับไปประเทศสหภาพพม่า เธอต้องยอมเสียทองคำหนัก 2 บาท เพื่อแลกกับการเป็นอิสระเพื่อจะได้ทำงานในประเทศไทยได้ต่อไป

หนที่สี่ เจ้าหน้าที่จับสามีซึ่งกำลังขี่รถจักรยาน(รถถีบ)ขายขนมหวาน ถูกเจ้าหน้าที่ขับรถปิคอัพตามมาขอตรวจค้น วันนั้นสามีพกเงินจากการขายของและเตรียมจะนำเงินส่งกลับไปให้ครอบครัวที่บ้าน เจ้าหน้าที่ทำท่าจะยึดกระเป๋าที่มีเงินอยู่ สามีจึงขัดขึ้นโดยผลักเจ้าหน้าที่ล้มลงและคว้าจักรยานถีบหนี เจ้าหน้าที่ใช้รถยนต์ขับไล่ชนหลายครั้ง สามีจึงถีบรถลงคลองกระโดดลงน้ำว่ายหนีขึ้นไปอีกฝั่ง ครั้นนั้นสามีบาดเจ็บที่ขาเนื่องจากกระแทกกับอะไรไม่รู้ และรอดพ้นการจับกุมมาได้ ต้องเสียรถที่ซื้อมาสำหรับขายของ 5000 บาท ค่าขนมอีก 500 บาท เลยต้องเลิกขายแล้วหันไปหางานอื่นทำต่อไป เพราะทนกับความสูญเสียไม่ไหว

นอกเหนือจากเจอเหตุการณ์แบบหนัก 4 ครั้ง นอกนั้นเป็นการเสียรายละเล็กน้อยไม่มาก หลังจากสามีพยายามติดต่อหางานอยู่หลายวัน จึงมีเพื่อนคนงานพม่าด้วยกันแนะนำไปทำงานที่ใหม่

งานใหม่ที่ได้นายจ้างให้งานออกไปกับรถส่งของ นายจ้างใหม่ได้ไปทำบัตรอนุญาตการทำงานคนงานต่างด้าวให้สามีปัญหาที่เคยเกิดขึ้นเป็นประจำจึงหมดไป

รายที่สอง

เธออายุ 27 ปี เป็นคนพม่าเชื้อสายมอญ มาจากเมืองจันทอຍ เธอเรียนหนังสือจบชั้นมัธยมต้น เธอมีพี่น้องรวมถึง 9 คนเธอเป็นคนที่ 7 พ่อแม่ครอบครัวของเธอมืออาชีพทำเกษตรเพาะปลูกผักต่างๆ เธอเข้ามาทำงานในเมืองไทยและกลับออกไปแล้วเข้ามาใหม่รวมถึง 3 รอบ

ครั้งแรกเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2538 เธอบอกเหตุผลของการเข้ามาในประเทศไทยว่า ครอบครัวเธอมีฐานะยากจนมาก รายได้จากการเพาะปลูกผักต่ำและยังต้องเสียเงินภาษีให้กับรัฐบาลทหารในแต่ละ

ปีประมาณ 1 ใน 3 หากปีไหนไม่มีเงินเสียภาษีให้รัฐจะต้องให้คนในครอบครัวไปทำถนนปีละประมาณ 3 เดือน การทำถนนลำบากมากต้องใช้แรงงานของคนในการทำแบกขนเป็นหลัก ไม่มีเครื่องมือช่วยทำเหมือนกับในเมืองไทย ไม่มีใครอยากไปทำถนนให้กับรัฐบาลเพราะลำบากมากและไม่ได้เงินจากการทำถนน รัฐบาลทหารพม่าเขาไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการทำให้คนมอญมีงานทำพวกเขาไม่สนใจคนมอญเลย มีแต่จะมาเอาเงินภาษีเราไปครวละมาก ๆ

ตอนครั้งแรก มีนายหน้าชาวพม่าเข้าไปที่หมู่บ้านชกชนผู้ชายและผู้หญิงที่มีอายุไม่มากเพื่อหาคนงานเข้ามาทำงานที่อำเภอมหาชัย ซึ่งจะมีรายได้ในแต่ละเดือนประมาณ 3000 ถึง 4000 บาท ซึ่งมันมากสำหรับพวกเธอเมื่อเทียบกับรายได้จากการทำนาทำไร่ในประเทศสหภาพพม่า ก่อนหน้านั้นก็มีคนในเมืองจันทคอยเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอมหาชัยมานานหลายปีแล้ว ซึ่งคนที่มาส่วนใหญ่ก็สามารถส่งเงินกลับไปให้พ่อแม่ที่บ้านหลายคน เธอจึงตัดสินใจรวมมามากับเพื่อนๆ เข้ามาทำงานในมหาชัย

ครั้งนั้น เธอต้องจ่ายเงินเป็นเงินขาดของพม่า จำนวน 20,000 จาต ให้กับนายหน้าชาวพม่าที่ร่วมกับนายหน้าคนไทยที่มีช่องทางทำให้เธอสามารถเข้ามาในประเทศไทยได้ โดยเข้ามาทาง "สามองค์" อำเภอสังขะ จังหวัดกาญจนบุรี การเดินทางครั้งนั้นเธอต้องนั่งคุดคูอยู่ใต้สินค้าที่บรรทุกมาปิดทับอำพรางพวกเธอที่มาด้วยกัน 4 คน ในรถบรรทุกปิดคัฟใช้ระยะเวลาเป็นสัปดาห์จากด่านเจดีย์สามองค์เข้ามาที่อำเภอเมืองมหาชัย เธอและคนงานพม่าสามารถทั้ง 4 คนสามารถผ่านเข้าประเทศไทยได้โดยไม่ถูกเจ้าหน้าที่ตรวจค้นจับแต่ประการใด

การเข้ามาทำงานในเมืองไทย เธอและเพื่อนที่มาด้วยกันไม่มีโอกาสได้รู้หรือได้เลือกงานที่จะมาทำว่าเป็นงานอะไร เธอได้รับการบอกเล่าจากนายหน้าชาวพม่าว่าเป็นงานดีและได้ค่าจ้างสูง เธอจึงตัดสินใจเพราะเห็นว่า คนอื่นๆ เขาเคยมา และเธออยากมาได้งานที่ประเทศไทยทำ เพื่อส่งเงินกลับไปช่วยเหลือครอบครัวตนเอง

ครั้งแรกที่เข้ามา ได้ทำงานที่โรงงานทำขนมปังในอำเภอเมืองมหาชัย ทำงานที่โรงงานขนมปังได้ค่าจ้างรายเดือนละ 1500 บาท ทำงานอยู่ประมาณ 1 ปี ได้พบคนรักซึ่งเป็นคนเชื้อชาติมอญด้วยกัน เธอกับคนรักจึงเดินทางกลับไปบ้านที่เมืองจันทคอยเพื่อแต่งงานด้วยกันตามประเพณี ตอนกลับออกไปจากเมืองไทยก็เสียเงินให้นายหน้าไป 2,000 บาท ตอนกลับออกไปก็ขึ้นรถไม่ต้องช้อนตัวแต่ประการใดเดินทางออกไปเฉยๆ ไม่ต้องลำบากเหมือนตอนเข้า ไม่มีเจ้าหน้าที่เขาไม่ตรวจอะไรเลย

หลังจากแต่งงานอยู่กับสามีแล้วประมาณ 4 เดือน เธอกับสามีจึงได้หวนกลับมาเดินทางเข้ามาหางานทำในเมืองไทยเป็นครั้งที่สอง และต้องชุกช้อนตัวเหมือนคราวแรก แต่ครั้งนี้เธอและสามีต้องเสียเงินให้กับนายหน้าชาวพม่าเป็นเงินคนละ 40,000 จาต

คราวนี้เข้ามาทำงานที่โรงงานแกะกุ้ง โดยทำงานโรงงานเดียวกับสามีเป็นเวลา 4 ปี เธอได้ตั้งครุภักและอยู่ทำงานต่อจนจนใกล้คลอด ตอนท้องใกล้คลอดเธอก็ต้องทำงานหนักเหมือนกับคนอื่นๆ ลำบากจึงเดินทางกลับไปเมืองจันทคอยอีกครั้งเพื่อคลอดลูก ซึ่งก็ต้องเสียเงินสำหรับการออกจากประเทศไทยอีก คราวนี้เสีย 3,000 บาท เธอกับสามีไม่กล้าคลอดลูกในประเทศไทย เนื่องจากต้องทำงานหาเงิน การอยู่ในประเทศไทยโดยมีลูกเป็นภาระให้ต้องคอยเลี้ยงดู เข้าโรงเรียนก็ไม่ได้ไม่มีโรงเรียนที่จะสอนหนังสือไทยให้ลูกเราได้ มันเป็นเรื่องที่ยากลำบากมากในทุกๆ ด้าน ปัจจุบันลูกชายของเธอมียายุ 2 ขวบแล้ว

จากนั้นอีก 10 เดือนต่อมา(ประมาณกลางปี 2544) เมื่อลูกแข็งแรงดีแล้วจึงให้พ่อแม่ของสามีเธอเป็นผู้ที่คอยเลี้ยงดูลูกแทนเธอ จากนั้นเธอและสามีจึงหันกลับเดินทางเข้ามาหางานทำในประเทศไทยเป็นครั้งที่สาม คราวนี้เธอและสามีต้องเสียเงินให้กับนายหน้าชาวพม่าเป็นเงินคนละ 80,000 บาท โดยเธอมาได้งานทำที่โรงงานแกะกุ้งในอำเภอมหาชัยแต่เป็นโรงงานคนละโรงงานที่ได้ทำในครั้งแรก สำหรับสามีได้ทำงานส่งของคนละแห่งกับเธอ

ที่โรงงานแกะกุ้งจะใช้การจ้างงานแบบเหมาจ่ายตามจำนวนกุ้งที่แต่ละคนแกะได้ โดยคิดเป็นกิโลละ 5 บาท การได้ค่าจ้างจะได้เป็นเงินอย่างเดียวไม่มีสวัสดิการอะไรทั้งสิ้น วิธีการจ่ายเงินค่าจ้างนายจ้างจะจ่ายค่าจ้างทุกสัปดาห์ คนงานแต่ละคนจะได้รับเงินค่าจ้างไม่พร้อมในวันเดียวกัน ขึ้นอยู่ที่แต่ละคนเข้ามาทำงานในวันอะไร เมื่อครบ 1 สัปดาห์นายจ้างจะจ่ายให้คนงานคนที่ทำงานมาครบ 1 สัปดาห์(รวมทั้งวันหยุดเสาร์และอาทิตย์) ทุกครั้งที่จ่ายค่าจ้าง นายจ้างจะเหลือค่าจ้างค้างจ่ายเก็บเอาไว้จำนวน 3 วัน สำหรับนำไปพบกับจำนวนน้ำหนักกุ้งที่แกะได้อีก 2 วันของสัปดาห์หน้า เป็นแบบนี้ต่อไปเรื่อย ๆ

เวลาทำงาน จะเริ่มต้นเมื่อเวลาตี 3 ของทุกวัน เวลาเลิกขึ้นอยู่กับงานที่เข้ามาคนงานต้องทำให้หมดจะให้กุ้งเหลือค้างไม่ได้ต้องแกะกุ้งเข้าห้องเย็นให้หมด

ดังนั้น ทุกวันเธอและคนงานทั้งหมด ต้องรีบไปที่โรงงานและพร้อมที่จะเริ่มทำงานทันทีเมื่อถึงเวลาตี 3 ใครมาช้ากว่าที่กำหนดประมาณสัก 5 ถึง 10 นาที จะถูกตัดค่าแรงประมาณครึ่งหนึ่งของวันนั้น และหากไม่มาทำงานจะถูกหักเงินค่าจ้างเพิ่มเป็น 2 เท่าของค่าจ้างที่คนงานจะได้ในวันนั้น หมายถึงถ้าวันที่หยุดงาน คนงานอื่นๆได้ค่าจ้างเหมาวันนั้นได้เงิน 100 บาท นายจ้างจะตัดค่าจ้างเธอเป็นเงิน 200 บาท หากวันไหนคนอื่นที่มาทำงานได้เงิน 250 บาท และวันนั้นเธอหยุดไม่มาทำงานตัวเธอจะโดนตัดค่าจ้างเป็นเงิน 500 บาท หากในวันใดสัปดาห์นั้นๆ หากใครต้องหยุดงาน 2 วัน ก็แทบจะไม่ได้เงินค่าจ้างในสัปดาห์นั้น ซึ่งหมายความว่าคนงานคนนั้นต้องทำงานฟรี 2 ถึง 3 วันโดยไม่ได้ค่าจ้างแต่อย่างใด

โดยถูกหัวหน้างานที่เป็นคนไทย บอกว่าการหยุดงานของคนงานทำให้งานเสียหายไม่สามารถส่งสินค้าให้ลูกค้าเสร็จตรงตามกำหนด คนงานแกะกุ้งจึงต้องถูกตัดเงินค่าจ้างเป็นค่าปรับที่ไม่สามารถมาทำงานได้ในแต่ละสัปดาห์

ปัญหาในการทำงานแกะกุ้ง จะเป็นเรื่องน้ำหนักกุ้งที่แกะได้เวลาเอาไปชั่งที่กิโลแต่ละครั้ง ตาชั่งจะมีหน้าปัด 2 หน้า นายจ้างเอาตาชั่งด้านที่ทำให้เข็มหน้าปัดเสียหันมาทางด้านของคนงาน ทำให้คนงานมองไม่เห็นว่าน้ำหนักกุ้งที่แกะได้จำนวนเท่าไร หัวหน้างานจะให้เท่าไรไม่สามารถมองเข็มกิโลที่หน้าปัดได้ ซึ่งเธอและเพื่อนๆก็ต้องยอมตามที่หัวหน้างานบอก เพราะไม่รู้จะทำอย่างไรมากกว่านี้ มีหลายคนที่ไม่เข้าใจตาชั่งอีกด้าน จำถูกกลั่นแกล้งตัดเงินทุกราย เธอจึงไม่เคยเข้าไปดูปล้อยหัวหน้างาน แต่เธอคิดว่าน้ำหนักกุ้งที่เธอและคนงานอื่นๆทำได้ถูกหัวหน้างานจดให้น้อยกว่าที่ทำได้จริง เพราะตะกร้าที่ใส่กุ้งไปใหญ่เคยลองเอาน้ำใส่แล้วชั่งจะได้ถึง 7 กิโล แต่ที่โรงงานคนงานใส่กุ้งจนเต็มตะกร้าได้กุ้งไม่ถึง 5 กิโล คนงานไม่รู้จะแก้ไขอย่างไร

สำหรับค่าจ้าง เธอเล่าให้พวกเราฟังว่า ค่าจ้างจะจ่ายเป็นตัวเงินอย่างเดียว นายจ้างไม่มีสิ่งของหรือเป็นสวัสดิการอื่นใดให้กับเธอ เมื่อก่อนนี้(ปี 2544)ซึ่งมีงานมาก เริ่มทำงานตี 3 เลิกงานประมาณ 3 ทุ่มแทบทุก

วัน จะได้ค่าจ้างสูงสุดสัปดาห์ละประมาณ 1200 ถึง 1400 บาท ซึ่งเธอบอกว่าถ้าได้ค่าจ้างแค่นี้เธอก็พอใจที่สุด ถึงแม้จะต้องทำงานหนักก็ตาม

แต่พอถึงปลายปลายปี 2544 มีงานเข้ามาให้ทำน้อยมาก เริ่มทำงานตั้งแต่ตี 3 มีงานอย่างมากไม่เกิน 9 โมงหรือถึงเที่ยงงานก็หมด จะได้ค่าจ้างวันละ 5 บาท มากสุดไม่เกิน 20 บาท บางวันไปที่ทำงานตั้งแต่ตี 3 รอจนงานถึงเช้า แต่นายจ้างและหัวหน้าไม่มีงานมาให้พวกเธอทำ เธอก็ต้องกลับมานอนที่ห้องพัก ต้องหยิบยืมเงินเพื่อนคนงานด้วยกันมาใช้กินไปวันๆ ก็ทนทำรอให้งานมีมากเหมือนอย่างที่เคยมี

เธอและเพื่อนๆเคยออกไปหางานที่โรงงานอื่นทำ แต่ก็มีปัญหามากมาย เช่น หากไปพบเจ้าน้ำ ที่กลางทาง ส่วนใหญ่จะถูกเจ้าน้ำที่ทำการตรวจค้น เพราะเขารู้ว่าคนงานพม่าส่วนใหญ่ไม่มีบัตร หรือถ้ามีบัตรก็จะเป็นเพียงกระดาษถ่ายสำเนา บัตรจริงถูกนายจ้างยึดเอาไว้

บ่อยครั้งที่เกิดการตรวจบัตรคนพม่า เนื่องจากนายจ้างจะคอยบอกช่องทางกับเจ้าน้ำที่ว่า ช่วงนี้งานน้อย หรือคนไหนอยู่ห้องไหนบ้างที่ไม่มีใบอนุญาต ทำให้คนงานถูกค้น ถูกตรวจอยู่เป็นประจำ

ที่โรงงานนี้มีคนงานที่มาจากหลายสิบคนที่นายจ้างไม่ได้ทำบัตรให้ ซึ่งทำให้เกิดช่องทางให้เจ้าน้ำที่เข้ามาตรวจค้นและเรียกเงินกับพวกเราตามอำเภอใจของเขา ทั้งที่เราอยากได้ใบอนุญาต แต่นายจ้างไม่ยอมไปขึ้นทะเบียนให้เรา แต่ให้พวกเราทำงานทุกวัน

ดังนั้นในแต่ละเดือน ในช่วงเวลาทำงานเจ้าน้ำที่มักจะเข้ามาในโรงงานไล่จับพวกคนงานอยู่เป็นประจำ โดยมาประมาณเดือนละครั้งหรือสองเดือนครั้ง ทุกครั้งที่พวกเจ้าน้ำที่มา พวกเราทุกคนไม่ว่ามีบัตรหรือไม่มีบัตร ก็อาศัยประสบการณ์ที่มีอยู่วิ่งหนีเข้าป่าหน้ำเพื่อเอาตัวให้รอดพ้นจากการเกิดมีปัญหาดังที่ตามมา เป็นเรื่องของคนงานพม่าต้องลำบากมากต่อการใช้ชีวิตและทำงานอยู่ในประเทศไทย จนกลายเป็นความเคยชินไปแล้วสำหรับพวกเรา จะกลับไปบ้านไม่ใช่เรื่องง่าย ที่ประเทศพม่านั้นไม่มีโรงงานอะไรที่จะกลับไปทำได้ ปลุกผักก็เอาไว้กินที่เหลือกก็เอาไปขายไม่ค่อยได้เงินเพราะคนส่วนใหญ่ไม่ค่อยจะมีเงินมาซื้อ ครอบครัวก็หวังพึ่งเราทั้งนั้นมันมีปัญหามากมายด้าน มันยากลำบากที่จะพูดให้เข้าใจเรา

รายชื่อสาม

เธออายุ 23 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมต้น มาจากเมืองมดง เป็นชาวพม่าเชื้อสายมอญ ครอบครัวของเธอมียี่สิบคน 4 คน คือพ่อ แม่ ตัวเธอและพี่ชาย ครอบครัวเธอมีอาชีพทำนา

พ่อของเธออยู่กับพี่ชายซึ่งมีภรรยาแล้วทำนาอยู่ที่เมืองมดง ประเทศพม่า ส่วนแม่ของเธอค้าขายปลาแห้ง (เอาปลาแห้งจากพม่าเข้ามาขายฝั่งไทย)ระหว่างจังหวัดระนองกับพม่า

สำหรับเธอเข้ามาทำงานในประเทศไทยเมื่อปี 2540 ทำงานที่แพกุ้งโดยทำหน้าที่คัดแยกขนาดของกุ้งที่มาส่ง ก่อนที่จะนำมาเข้าไปที่โรงงานแกะกุ้ง

สาเหตุที่เธอเข้ามาทำงานในประเทศไทย เธอบอกว่า ครอบครัวอยากจนทำนาได้พอที่จะสำหรับเอาไว้กินเองในครอบครัวเท่านั้น อยู่ที่ประเทศสหภาพพม่าไม่ค่อยมีงานทำ คนว่างงานไม่มีงานทำมีมากมายโดยเฉพาะชาวมอญ มีโรงงานเหมือนกันแต่เป็นโรงงานเล็กๆ แบบที่ทำอยู่ในบ้าน

ตอนเข้ามาในประเทศไทย เธอต้องเสียเงินให้นายหน้าหางานคิดเป็นทองคำหนัก 2 สลึงเพื่ออง ตอนนั้น คิดเป็นเงินตกประมาณ 5000 กว่าบาท (ล๋ามได้ช่วยอธิบายให้เราฟังว่า นายหน้าบางคนเขาจะตีค่านายหน้า หางานเป็นราคาทองคำในประเทศไทย เพราะทองคำของไทยมีเนื้อทองคำและมีราคาสูงมากกว่าทองคำใน ประเทศพม่า) โดยที่เธอต้องผ่อนเป็นเงินให้กับนายหน้าในประเทศไทยเป็นรายเดือน ภายในระยะเวลา 1 ปี

ลองถามเธอว่า การผ่อนเงินค่านายหน้าหางาน นายหน้าเขาไม่กลัวโกงหรือ ล๋ามแปลให้เธอถึงคำถาม ของเรา เธอได้หารือกับกลุ่มที่นั่งด้วยกันรวมถึงล๋ามด้วย ล๋ามได้ช่วยอธิบายให้เราฟังว่า พวกนายหน้าหางาน เป็นกลุ่มคนขนาดใหญ่ที่มีทั้งคนพม่าคนไทยข้าราชการทั้งพม่าและไทย ทำหน้าที่หลายอย่าง เช่น ส่งคนออก จากพม่า เอาคนเข้าประเทศไทย รับคนออกจากประเทศไทยกลับเข้าประเทศพม่า รับส่งเงินคนงานที่เข้ามา ทำงานในประเทศไทย ไปให้ที่บ้านในประเทศพม่า เร็วชนิดที่เราพูดโทรศัพท์กับพ่อแม่ที่ประเทศพม่าโดยผ่าน โทรศัพท์มือถือของกลุ่มนายหน้า ทันทีที่เราตกลงกับคนที่บ้านซึ่งอยู่ที่ปลายสายว่า ได้ส่งเงินกับนายหน้าที่นี้ เพื่อส่งให้พ่อแม่เราที่ประเทศพม่าพอพูดเสร็จ นายหน้าที่พม่าสามารถเอาเงินของเขาให้กับพ่อแม่ของเราที่โน่น ได้ทันที เร็วกว่าธนาคารเสียอีก มันเป็นกลุ่มธุรกิจนอกระบบที่มีโครงข่ายคนและอิทธิพลมาก ใครเบียดจะเกิด ปัญหารุนแรงตามมา จึงไม่มีใครกล้าโกงค่านายหน้า ทั้งที่เป็นพวกนายหน้าทั้งสองฝ่ายจะไม่มีใครตักตัก มันเป็น กลุ่มผลประโยชน์ร่วมกันที่มีอิทธิพลทั้งในประเทศไทยและในประเทศพม่า ที่จะไม่ยอมให้เกิดการเสียความเชื่อ ถือในการให้บริการกับลูกค้าอย่างเด็ดขาด

การเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยของเธอสมัยนั้น ต้องนั่งเรือจากเมืองมดงโดยรอนแรมอยู่ใน ทะเลเป็นเวลานานถึง 6 วันจึงมาถึงจังหวัดระนอง ถามเธอว่าทำไมต้องใช้เวลานานมากถึง 6 วัน เธอเล่าว่า เรือ จะตะเวนจอดหยุดรับคนที่จุดต่างๆหลายจุดให้จนเต็มลำเรือจากนั้นจึงเข้ามาที่จังหวัดระนอง เป็นการเดินทาง ในราคาถูกๆ ที่นายหน้าใช้รับคนงานจำนวนที่มากขึ้นเข้ามาประเทศไทย

เธอแต่งงานเมื่อปี 2543 กับสามีที่ทำงานอยู่โรงงานแกะกุ้งที่เดียวกันกับเธอ จากนั้นเธอจึงย้ายจาก ที่พักเดิมมาเช่าห้องแถวขนาดเล็กๆอยู่กับสามี

เธอเล่าเสริมว่าตอนนั้นมีงานมากทำงานทั้งกลางวันและกลางคืน เธอและสามีทำงานมีรายได้เดือน หนึ่งเกือบ 9000 บาท เมื่อมาอยู่กับสามีเธอก็ยังทำงานที่แพกุ้งที่เดิม งานที่แพจะเป็นที่สำหรับนำกุ้งกุลาดำ ที่มาจากบ่อเลี้ยงมาลงที่แพเพื่อแยกขนาด เธอมีหน้าที่คัดแยกขนาดของกุ้งตามขนาดต่างๆ ก่อนที่จะนำไปให้ แผนกแกะเปลือกกุ้ง เมื่อแกะเปลือกแล้วจึงนำเข้าห้องเย็นแช่แข็งต่อไป งานคัดขนาดที่แพกุ้งเป็นงานจ้างราย วัน โดยเธอจะได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท

เธอจะเริ่มทำงานตั้งแต่ตี 3 จนถึงเที่ยง เมื่อก่อนช่วงที่มีงานมากจะมีงานทำต่อไปถึงหัวค่ำประมาณ 1 ทุ่ม จะได้เงินค่าจ้างอีก 100 บาท

การจ่ายเงินค่าจ้างจะจ่ายเป็นเงินสด ทำงาน 5 วันในหนึ่งสัปดาห์ การทำงานจะง่ายกว่าการแกะกุ้ง อาศัยการแยกคัดขนาดของตัวกุ้งให้เข้ากองตามแต่ละขนาดเท่านั้น

จนเมื่อประมาณปลายปี 2543 เธอตั้งท้องทำงานต่อจนถึง 7 เดือนจนเมื่อท้องใหญ่ขึ้นนายจ้างจึงให้ เธอออกจากงาน

ตอนนี้ลูกชายเธออายุ 1 ขวบแล้ว เธอนั่งคุยกับเรา ในเวลาเดียวกันเธอก็ให้นมลูกกินจากอกของเธอ เราจึงหันไปคุยเรื่องอื่นๆกับคนอื่นที่ล้อมวงอยู่เพื่อเธอจะได้ให้ลูกได้กินนมอย่างสะดวก

หลังจากเสร็จภาระกิจ เธอได้พูดคุยต่อว่าเธออยากไปทำงานต่อเพื่อหารายได้ช่วยครอบครัว แต่ไม่มีใครเลี้ยงลูกให้เธอ ตั้งแต่เธอออกมาเลี้ยงลูก ยังไม่ได้เคยส่งเงินไปให้ทางบ้านเลยทั้งสามีและตัวเธอ

ถามเธอว่าการที่สามีต้องทำงานคนเดียวครอบครัวลำบากหรือไม่ เธอมองไปที่ลูกของเธอที่กำลังเดินเตาะเตาะ “ลำบากมาก” คือคำตอบที่สั้นซึ่งเธอบอกผ่านล่ำมกับพวกเรา

เราจึงขยายคำถามกับคนพม่าที่นั่งคุยอยู่ด้วยกันทั้ง 5 คนว่า ปัญหาเหล่านี้เป็นเรื่องที่เกิดกับหลายคน มันจะมีทางออกอย่างไรได้บ้าง เฝียบอยู่นาน

หญิงที่อยู่ห้องข้างซึ่งเข้ามาร่วมคุยด้วย พูดขึ้นว่าเวลาที่ทุกคนออกไปทำงาน ระแวกนี้แทบจะไม่มีใครอยู่ เหลือแต่คนที่มีลูกที่ยังเล็กๆอยู่เท่านั้น คนที่มีลูกเล็กๆทุกคนก็อยากออกไปทำงานทั้งนั้นตอนนี้นางกะกึ่งมันลดน้อยลงทุกแพเหมือนกันหมด จะไปทำงานที่ไหนทำแล้วจะเอาใครมาเลี้ยงเด็ก ห้องแต่ละห้องก็คับแคบ

หญิงที่มีลูกเสนอว่า ถ้าจะมีใครซักคนที่มีลูก ให้ทำหน้าที่เลี้ยงเด็กให้อีกคนหรือสองคน โดยให้คนที่หางานได้ออกไปทำงาน แล้วเอาเงินค่าจ้างที่ได้มาแบ่งให้กับคนที่เลี้ยงลูกให้ก็ได้ เรื่องห้องที่คับแคบไม่มีปัญหา

หญิงที่มีลูกอีกคนเสนอน่าจะมีการพูดคุยโดยเอาคนที่มีความรู้เกี่ยวกับการดูแลลูกเล็กๆมาคุยร่วมกัน อาจทำให้พวกเราสามารถทำได้อย่างที่มิค้ำแนะนำ

บทที่ 3

สรุปปัญหาและสวัสดิการในมุมมองของนักวิจัย

3.1 สรุปปัญหาและทางออกของคนที่มีครอบครัวแต่ไม่มีลูก

หลังจากได้พูดคุยกับพวกเขาแต่ละคน และได้สรุปถึงปัญหาสำคัญร่วมกันแล้ว สืบค้นหาต่อมาจึงได้มีการร่วมกันพูดคุยกับคนงานหญิงกลุ่มที่โสด กลุ่มที่มีสามีแต่ไม่มีลูก และกลุ่มที่มีสามีและมีลูก พร้อมสัมภาษณ์ เพื่อร่วมกันเสนอวิธีการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น สรุปได้ดังนี้

1. เสนอว่าควรให้นายจ้างให้บัตรอนุญาตกับคนงานได้พักติดไว้กับคนงาน เพื่อแก้ไขปัญหาลูกถูกเจ้าหน้าที่ตรวจ จะได้ไม่มีปัญหา โดยให้เจ้าหน้าที่กรมสวัสดิการเข้ามามีบทบาทเข้ามาช่วยทำให้นายจ้างให้บัตรที่ได้ทำแล้วกับคนงาน
- 2 สนับสนุนให้ NGO ที่มีอยู่ในท้องถิ่นได้มีบทบาทประสานกับกรมสวัสดิการเพื่อคลี่คลายปัญหาการที่คนงานถูกนายจ้างยึดบัตรอนุญาต
- 3 คนงานหญิงควรมีโอกาสได้หางานใหม่ได้หางานเดิมไม่ค่อยมี หรือคนงานต้องเจอกับนายจ้างที่ลูกจ้างไม่พึงประสงค์จะทำงานอยู่ด้วย โดยต้องไม่ถูกขูดรีดหรือกลั่นแกล้งจากนายจ้าง หรือจากเจ้าหน้าที่รัฐ
4. คนงานที่ทำงานเหมารายน้ำหนัก ควรได้สิทธิคุ้มครองดูแลจากเจ้าหน้าที่รัฐ เกี่ยวกับจำนวนน้ำหนักของงานที่ตนทำได้ โดยการมาตรวจดูแลให้นายจ้างใช้เครื่องชั่งที่มองเห็นได้สองด้าน และสามารถใช้งานได้ทั้งสองด้าน ตามมาตรฐานการชั่งน้ำหนัก

3.2 สวัสดิการในมุมมองของผู้วิจัย

นอกเหนือจากการช่วยจากภายนอกแล้ว คนงานและชุมชนของคนพม่าควรยกระดับบทบาทของชุมชน เพื่อสร้างสวัสดิการช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้มากกว่านี้ เช่น

1. สำหรับคนงานหญิงที่มีลูก อาจจัดให้มีการพบพูดคุยกันเอง เพื่อหาคนที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกแทนตนเอง เพื่อให้อีกคนที่ต้องการทำงาน ได้มีเวลาไปทำงานแล้งนำเงินรายได้มาจ่ายให้กับคนที่รับเลี้ยงลูกให้
2. ในด้านชุมชนซึ่งคนงานมีลักษณะที่เป็นชุมชนของผู้มีวัฒนธรรมเดียวกันอยู่แล้ว ควรมีการรวมตัวเพื่อทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างแกนนำชุมชนแต่ละชุมชน ที่มีเป้าหมายคิดหาหนทางคลี่คลายปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับคนพม่า

3. จากลักษณะความเป็นชุมชนเดียวกัน อาจจำเป็นต้องมีการรวมตัวกันของคนงานห้องเย็นที่ตกอยู่ในภาวะงานลดน้อยลง โดยอาจประสานกับ NGO. หรือช่องทางอื่นๆ เพื่อหางานประเภทรับจ้างทำของมาเสริมรายได้กับคนงาน เป็นอีกทางออกหนึ่งต่อปัญหาที่เกิดขึ้น

4. ควรมีความร่วมมือหลายฝ่าย ทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคนงานต่างด้าวชาวพม่า, NGO. ซึ่งมีบทบาทเกี่ยวข้องกับคนงานต่างด้าวในพื้นที่, แกนนำชาวพม่าในชุมชน โดยอาจเริ่มต้นจากการแลกเปลี่ยน เพื่อดูความเหมาะสมของสวัสดิการ เสริมหนุนช่วยเหลือคนงานหญิงชาวพม่าที่ทำงานในภาคอุตสาหกรรมห้องเย็นตามประเด็นที่ได้มีการเสนอ